

Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, 1842

bron

*Handelingen der jaarlijksche vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te
Leiden, gehouden den 16 van Zomermaand 1842. Z.p., z.j.*

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_jaa002184201_01/colofon.htm

© 2004 dbnl

**Handelingen der jaarlijksche vergadering van
de Maatschappij der Nederlandsche
Letterkunde *te Leiden,***

Gehouden den 16 van Zomermaand 1842.

Tegenwoordig, de Heeren: *M. Siegenbeek*, Voorzitter; *Mr. J.T. Bodel Nyenhuis*, Secretaris; *Mr. J.G. la Lau*, Penningmeester; *W. Broes*; *A. de Vries*; *Mr. H.W. Tydeman*; *A. Blussé*, de Jonge; *J. Venhuizen Peerlkamp*; *A. Doijer Tz.*; *A. des Amorie van der Hoeven*; *C.G.C. Reinwardt*; *F.H.L. Donckermann*; *N.C. Kist*; *D.H. Wildschut*; *J. van der Hoeven*; *J.C. Fabius*; *J.F.v. Oordt*; *A.H. van der Boon Mesch*; *G. Salomon*; *W.C. Koopmans*; *P.O. van der Chys*; *G.J. Pool*; *H.F. van Doeveren*; *Mr. W.J.C. van Hasselt*; *R.H. van Someren*; *F.J. van Maanen*; *C.A. Geisweit van der Netten*; *Mr. D. Tieboel Siegenbeek*; *Mr. J. Ackersdijck*; *H. Fangman*; *A. Brown*; *Is. van Harderwijk*; *Mr. W.H. Dozy*; *F. Kaiser*; *L.J.F. Janssen*; *Mr. A. Bogaers*; *J. Dermout*; *C.J. Temminck*; *Mr. A.C. Holtius*; *J. Tichler*; *Mr. C.A. Kluit*; *Mr. G.W. Vreede*; *W. Eekhoff*; *B. ter Haar*; Jkhr. *Mr. J. de Bosch Kemper*; *Mr. H.J. Koenen*; *Mr. C.v. Marle*; *C.H. la Lau*; *W.G. Pluygers*; *N. Beets*; *K. Sybrandi*; *Mr. H.C. Huijser*.

[Toespraak van de voorzitter, M. Siegenbeek]

[Levensbericht van A.W. Huidekoper, J. de Kanter Philz., A. van der Hoop Jr., C.L.G.J. baron van Keerbergh van Kessel, P. Weiland, H. Proper, J.W. de Crane, J.A. Streso]

De Voorzitter opent de Vergadering met de volgende Aanspraak:

MIJNE HEEREN, ZEER GEACHTE MEDELEDEN!

Achting en eerbied voor de nagedachtenis van verdienstelijke afgestorvenen mag, met het volste recht, als een eigene karaktertrek van alle eenigzins beschaafde volkeren beschouwd worden. Niet het minst treffen wij dien bij de Nederlanders aan. Hunne kerken, tot voor weinige jaren de algemeene begraafplaatsen hunner dooden, dragen daarvan, in de menigte van gedenkteeken, in dezelve voorhanden, de sprekendste getuigenis. Evenzeer getuigen daarvan de werken onzer vroegere en latere dichteren en het groote getal van lijk- en lofredenen, die geen gering gedeelte van den schat onzer letterkunde uitmaken. Ook onze Maatschappij strekt ten bewijze van dien nationalen karaktertrek, als bij welke het, sedert eene lange reeks van jaren, gewoonte was, dat haar Voorzitter, ter gelegenheid van hare jaarlijksche algemeene bijeenkomsten, aan de nagedachtenis harer jongst verstorvene leden

de verdiende hulde bragt. Deze allezins betamelijke en loffelijke gewoonte wil ik, bij de opening van deze onze jaarlijksche zamenkomst, ook wederom volgen. Het zij mij dan vergund, na U mijne hartelijke welkomstgroete gebragt te hebben, ter voldoening aan dezen mij opgelegden plicht terstond over te gaan.

Niet even uitgebreid van omvang, als wel in vorige jaren, is de taak, die mij heden te volbrengen staat. Gedurende het afgelopen jaar hadden wij, uit het aanzienlijk getal onzer leden, slechts het verlies van acht verdienstelijke mannen te betreuren, onder welke zelfs eenigen zijn, die tot den uitersten eindpaal, door de natuur aan het menschelijk leven op aarde gesteld, zeer dicht genaderd waren. Doch er zijn ook onder hen, die, in de volle kracht des levens, uit ons midden werden weggenomen, en wier overlijden derhalve, om de vele schoone vruchten, die men nog van hen verwachten mogt, dubbel smartelijk moet vallen.

[Levensbericht van Anne Willem Huidekoper]

Tot dezen behoort de man, wiens afsterven op den 30 van Oogstmaand des vorigen jaars ik U, in de eerste plaats, moet aankondigen, en dien wij, eerst sedert het jaar 1837, onder onze medeleden tellen mogten. De bedoelde man, over wien ik, als door bloedverwantschap, maar bovenal door hoogachting en vriendschap aan hem verbonden, niet zonder diepen weemoed tot

U spreken kan, is Mr. ANNE WILLEM HUIDEKOPER, gedurende verscheidene jaren een sieraad der Amsterdamsche pleitzaal en regtbank, en laatst lid van de eerste Kamer der Staten-Generaal, tot welke aanzienlijke betrekking hij, geheel ongezocht en buiten zijne verwachting, door de vereerende keuze zijner medeburgeren geroepen werd; eene roeping, welke hij niet, even als vroeger zijn vader, en zijn oudere broeder, thans Burgemeester van Amsterdam, meende te mogen afslaan, zoo omdat zij een hoogst treffend bewijs leverde van de groote achting, waarin de leden van zijn geslacht bij hunne medeburgeren stonden, als omdat hij, ongehuwd zijnde en dus met geene zorg voor een huisgezin belast, minder dringende redenen tot zulk eene weigering had. Eenig uitgewerkt bericht omtrent het leven, de werkzaamheden en verdiensten van dit ons achtenswaardig medelid zal, vertrouw ik, U allen, M.H., welkom wezen. - Hij werd, op den 18 van Herfstmaand des jaars 1796, te Amsterdam geboren. Zijn vader was de Heer JAN HUIDEKOPER, een man van een eerlijk en regtschappen karakter, groote bekwaamheden en bijzonder in het vak van den koophandel zeer bedreven* .
Zijne

* Zie over hem het *Aanhangsel op het Algemeen Woordenboek van Kunsten en Wetenschappen* van G. NIEUWENNIS, IIde Stuk, bl. 473-478.

moeder, GEERTRUIDA MARGARETHA STINSTRA geheeten, verloor hij reeds vroeg; doch dit verlies werd hem, in ruime mate, vergoed door het tweede huwelijk van zijn' vader met Mejuffrouw JACOBA DE BIE, die, door haar liefderijk en verstandig gedrag, zich de genegenheid en achting van hare behuwdkinderen niet minder verwierf, dan ooit eene eigene moeder zulks vermogt, en zich nog, bij voortduring, in het genot daarvan verblijden mag. Zijn eerste leermeester was zijn vader, die, van het jaar 1804 tot 1810, zijn verblijf hield op een buitengoed in de nabijheid van Breukelen. Onder zijn geleide werden de eerste grondslagen gelegd van die uitgebreide en grondige bedrevenheid in de aardrijks- en geschiedkunde, welke hem, in lateren leeftijd, zoo loffelijk onderscheidde. In den jare 1808 werd hij, meer dan gewoonlijk toegerust, op de Latijnsche School te Utrecht besteld, waar hij bij den toenmaligen Rector NYHOFF inwoonde, en van het verkeer en onderwijs van dien kundigen man veel nuts trok. In 1810, toen zijn vader zich weder te Amsterdam gevestigd had, verwisselde hij de Latijnsche School van Utrecht met die zijner geboortestad, en genoot aldaar nog twee jaren het onderwijs van wijlen den vermaarden Rector en Hoogleeraar H. BOSSCHA. Zoo uitstekend voorbereid, werd hij, in 1812, als Student bij het Amsterdamsche Athenaeum ingeschreven, en woonde al-

daar, gedurende omstreeks zeven jaren, de lessen der beroemde Hoogleeraren VAN SWINDEN, VAN LENNEP, CRAS en VAN REENEN, met ongemeene naarstigheit en de rijkste vruchten voor zichzelven, bij, waarna hij, in den jare 1819, te Utrecht tot Doctor in de beide Regten bevorderd werd, na de verdediging zijner Dissertatio *de jure accrescendi ex legibus Romanis*. Die zevenjarige studietijd, om zich tot Regtsgeleerde te vormen, waartoe het grootste deel der jongelingen, in onze dagen, slechts vier of ten hoogste vijf jaren noodig meent te hebben, zal, vertrouwd ik, door niemand uwer als een bewijs van meerdere traagheit en onvatbaarheid beschouwd worden, maar veeleer zult gij U met mij beklagen over de ongelukkige toepassing van het beginsel der stoomkracht (waardoor, heden ten dage, schier alles gedreven wordt) op de letteroefeningen, welke in onzen leeftijd maar al te zeer veld wint. Als pleitbezorger in zijne geboortestad optredende, verwierf hij zich wel den lof van groote kunde, onkreukbare eerlijkheit en strikte regtvaardigheit; doch de strengheit der zedelijke beginselen, welke, in alle opzigten, zijn gedrag bestuurden, zijne onbaatzuchtigheit en menschenliefde waren oorzaak, dat de regtsgeleerde practijk hem wel groote moeite, maar weinig of geen geldelijk voordeel opleverde. Van daar dat men hem meermalen aanspoorde, om naar eene openbare bedie-

ning in zijn vak te dingen; doch zoo sterk was zijn afkeer van het, helaas! te algemeene ambtsbejag, dat hij ook hierin weinig scheen te zullen slagen. Het hield dan ook tot het jaar 1832 aan, alvorens hij, buiten zijn aanzoek, tot plaatsvervangend Regter te Amsterdam benoemd werd; waarop, twee jaren later, zijne aanstelling tot lid der Regtbank volgde. Welk eene schoone en eerbiedwaardige rol hij op dit voor hem juist geschikte tooneel van werkzaamheid, gedurende zeven jaren, vervulde, kan uit niets overtuigender blijken, dan uit de aanspraak, waarmede de achtbare Voorzitter der Arrondissements-Regtbank ter genoemde stede, ons hooggeëerd medelid, de als dichter, letterkundige en regtsgeleerde even beroemde Mr. M.C. VAN HALL, zijnen opvolger als lid dier Regtbank, bij deszelfs inleiding, begroette, en welke, onder den bescheiden' titel van *Een woord over* Mr. A.W. HUIDEKOPER, het licht ziet. Ik zal uit het begin dier aanspraak slechts het volgende aan U mededeelen. 'Gij zult (dus spreekt de Voorzitter den nieuw benoemden Regter toe) in dezen U waardigen kring, de plaats vervangen van een edel Mensch, van een regtschaps Burger, maar vooral ook van een ervaren, oordeelkundig en *naauwgezet* Regtsgeleerde; van een' Regter, dien naam in den volsten zin des woords waardig: van Mr. ANNE WILLEM HUIDEKOPER.' Dat de lof van *naauw-*

gezetheid, onder andere wel verdiende eertitels, in de aangehaalde woorden hem gegeven, hem met volle regt toebehoorde, kan ook daaruit blijken, dat hij, geheel buiten verwachting, tot Lid der Staten-Generaal benoemd zijnde, het niet van zich verkrijgen kon, zijne regtersplaats te behouden, hoe gaarne zijne ambtgenooten zulks ook wenschten, omdat hij begreep de daaraan verbondene pligten, gedurende zijne zitting in de wetgevende vergadering, niet naar behooren te kunnen vervullen. Groot en algemeen was bij de ingezetenen van Amsterdam het leedwezen over een besluit, waardoor de Regtbank aldaar een belangrijk verlies zou lijden; dan nog veel grooter en algemeener was de droefheid, toen aldaar, niet lang daarna, de tijding kwam van zijn overlijden in de volle kracht van zijnen mannelijken leeftijd. Hij was, namelijk, reeds vele jaren achtereen, van tijd tot tijd, door het voeteuvel gekweld. De ziektestof, zich door het ligchaam verspreidende, was zelfs eenmaal zoo zeer op zijne oogen gevallen, dat er ernstige bezorgdheid voor eene volslagene blindheid ontstond. Door rede en vooral door de Godsdienst, met name de Christelijke, van welke hij een overtuigd belijder, hartelijk vereerder en getrouw betrachter was, gesterkt en bemoedigd, zag hij deze, op zijnen leeftijd en voor een' zoo vurig' letterminnaar, als hij was, bovenal ontzettende ramp, met kalme gelatenheid

en onderwerping te gemoet; doch deze donkere uitzigten werden door 's Hemels gunst gelukkig opgeklaard en verdreven. Dezelfde ziektestof had zich, in het begin des vorigen jaars, weder geopenbaard, doch hem niet verhinderd, zijne openbare en bijzondere pligten te vervullen. Merkelijk ongesteld, begaf hij zich uit 's Gravenhage naar de hofstede van zijnen broeder, den tegenwoordigen Burgemeester van Amsterdam, bij Breukelen, in de hoop, dat de buitenlucht tot herstelling zijner gezondheid dienen zou. Doch, helaas! het bleek zeer spoedig, dat de ziektestof, op zijne longen gevallen, zijn leven met het uiterste gevaar bedreigde. Dit gevaar klom weldra tot zulk eene hoogte, dat men ter naauwernood zijne behuwdmoeder en verdere naaste bloedverwanten, zich buiten Haarlem onthoudende, tijdig genoeg kon waarschuwen, om hem nog levend, maar reeds zieltogend, aan te treffen. Aandoenlijk schouwspel! eene moeder en bij haar inwonende dochter, die, tot voor korten tijd, in den hartelijk minnenden zoon, broeder en getrouwen raadsman een' hun dierbaar' huisgenoot gehad hadden, en verdere hem lievende en hoogachtende betrekkingen rondom de legerstede van den stervenden, in sprakelooze droefheid, geschaard te zien, om den laatsten ademtogt van den nog geen' vijf en veertigjarigen geliefde op te vangen. Hoe duister zullen hun zijn voorgekomen, hoe

duister moeten ook ons de bestellingen der Voorzienigheid toeschijnen, waardoor vele edelen van ons geslacht, in den bloei hunner jaren, worden afgesneden, terwijl niet weinige schandvlekken van hetzelfde, of ten hoogste nuttelooze ballasten der maatschappij, hun onwaardig of nietig leven tot in hoogen ouderdom gerekt zien! Heil hun, heil ons, dat het Evangelie ons de troostrijke verzekering geeft, dat de eeuwigheid, eenmaal, de donkere wolken, die Gods raadsbesluiten hier voor ons kortzigtig oog bedekken, geheel verdrijven en voor het glansrijkst licht zal doen plaats maken.

Ik heb, bij het verslag omtrent den levensloop van onzen HUIDEKOPER, reeds het een en ander gezegd, dat tot waardering zijner verstandelijke en zedelijke waarde dienen kan. Het zou echter U en zeker mij zelven weinig voldoen, indien ik daarbij niet nog meer opzettelijk stil stond. In zijn hoofdvak, de Regtsgeleerdheid, was hij buitengewoon ervaren, gelijk ik, op gezag van een' allezins bevoegden regter in dezen, den eerbiedwaardigen VAN HALL, gerustelijk durf verzekeren. Niet zeer talrijk, maar kostbaar van inhoud zijn, volgens denzelfden getuige, de gedenkstukken, daarvan in druk voorhanden, van welke in zijn genoemd geschrift eene beoordeelende opgave te vinden is. Doch, buiten zijn hoofdvak, bezat HUIDEKOPER nog andere uitgebreide kundigheden. De Grieksche en Latijnsche

letterkunde was een geliefd voorwerp zijner oefeningen; en van de nieuwere talen waren weinige hem onbekend. Grondig vooral was zijne kennis der algemeene, en bijzonder ook der Vaderlandsche Geschiedenis en van het kerkelijk regt in de Nederlanden. Duidelijke blijken hiervan zijn voorhanden in het even bescheiden als vrijmoedig vertoog *over het al, of niet toepasselijke van het nog in werking zijnde Wetboek van Strafrecht op de afgescheidenen van het Nederlandsche Hervormde Kerkgenootschap*, gedrukt in de *Bijdragen tot Regtsgeleerdheid en Wetgeving*, van de Hoogleraren DEN TEX en VAN HALL. In de aardrijkskunde had hij, volgens getuigenis van deskundigen, die hem daarin meermalen een onderzoek hoorden afnemen, slechts weinigen, die hem evenaarden. Grootte aantrekkelijkheid hadden ook voor zijnen echt wijsgeerigen geest de mathematische studiën, die wederom niet weinig toebagten tot verhooging dier nauwkeurigheid, juistheid en bondigheid van denken en oordeelen, welke hem zoo uitstekend eigen waren. Volgens 't geen mij door den vriend van zijne jeugd en mannelijken leeftijd, ons geacht medelid den Hoogleraar KAISER, berigt werd, was hij in die studiën zoo diep doorgedrongen, dat de zwaarste astronomische berekeningen hem gemakkelijk vielen. Ten bewijze hiervan strekt, volgens 't geen dezelfde Hoogleraar mij mededeelde, dat

hij een gedeelte der berekeningen heeft uitgewerkt, waardoor de Heer J.F. KAISER de belangrijke uitkomsten der zonsverduistering van den 7 van Herfstmaand 1820 verkreeg, welke in de Gedenkschriften van het Koninklijk Nederlandsche Instituut zijn opgenomen. Afkeerig van met zijne gaven en kundigheden te schitteren, zocht hij eeniglijk daarmede nut te doen; en waar hij meende dit te kunnen, waar hij iets tot bevordering van het heil zijner medemenschen, of tot verzachting van hun leed kon toebrengen, was hij daartoe, zonder eenig uitzigt op roem of voordeel, enkel door het gevoel van burger- en Christenpligt, door den aandrang van Christelijke menschenliefde, bereid. Van daar dat hij zich gaarne in het bestuur der stads- en armenscholen, liet plaatsen en zich den moeilijken post van Secretaris der plaatselijke schoolcommissie getrooste; van daar dat hij gereedelijk, van de oprigting af, aan de echt Christelijke maatschappij *tot zedelijke verbetering der gevangeven* deel nam, en daarvan, ten einde toe, een der werkzaamste leden was. De hem eigene nederigheid en eenvoudigheid intusschen waren oorzaak, dat zijne verdiensten weinig bekend werden buiten den kring der zulken, die met hem onmiddellijk in aanraking kwamen. Ook was hij er zoo weinig op uit, om anderen gunstig voor zich in te nemen, dat zijn uitwendig voorkomen zelfs iets stroefs en terug-

stootends had. Hierdoor was het, dat bij hem juist het tegendeel plaats had van 't geen, helaas! maar al te dikwerf het geval is, dat namelijk de hooge dunk en het gunstige gevoelen, omtrent mannen van grooten naam en schitterende bekwaamheden opgevat, bij nadere kennismaking merkelyk afnemen. Daarentegen, hoe meer men HUIDEKOPER leerde kennen, hoe meer men zijne hoogachting voor hem voelde klimmen, hoe hartelijker de genegenheid was, die men voor hem koesterde. Door geene menschenvrees bezield, was hij onverbiddelyk streng, zoo dikwerf hij eenige oneerlykheid en onregtvaardigheid ontdekte; maar de verdrukte en verongelykte, hoe gering zijn stand ook zijn mogt, was altijd zeker van in hem een' krachtigen voorspraak en beschermer te vinden. Weinig behoeften voor zich zelve hebbende, was hij niet alleen steeds tot geheel belangeloos hulp- en dienstbetoon bereid, maar deelde ook, in het verborgene, vele weldaden aan waardige armen uit. Van daar, dat de mare van zijn onverwacht overlijden, zeker in menige verblijven van armoede en kommer, vele tranen van rouw deed storten, die, door God alleen opgemerkt en geteld, eenmaal in den grooten dag der algemeene vergelding, de schitterendste parelen aan zijne gloriekroon zullen uitmaken.

[Levensbericht van J. de Kanter Philz.]

Heeft de inspraak van mijn hart en de zucht om minder algemeen bekende verdiensten in het licht

te stellen, mij over HUIDEKOPER, in wien de Maatschappij een lid verloor, van wiens letterkundige bekwaamheden en grondige kennis der geschiedenis zij zich vele schoone vruchten voorspellen mogt, met eenige uitvoerigheid doen spreken, minder weet ik U te berigten omtrent een ander waardig medelid, den Heer J. DE KANTER *Philz.*, gedurende vele jaren verdienstelijk Secretaris van het Zeeuwsche Genootschap van Wetenschappen, en sedert 1824 aan deze Maatschappij verbonden, aan welker werkzaamheden hij echter weinig of geen deel kon nemen. Deze, in het vak vooral der natuurkundige wetenschappen, met lof bekende man, werd op den 23 van Herfstmaand des vorigen jaars, in den ouderdom van 79 jaren, van deze aarde naar hogere gewesten overgebracht, waar hij het boek der schepping, nog veel volkomener dan hier, voor zich geopend, en hare wonderen ontvouwd zal zien. Nimmer het voorregt gehad hebbende van hem te ontmoeten en een vreemdeling zijnde in het vak der wetenschappen, waaraan hij zich voornamelijk had toegewijd, moet ik de taak, om zijne verdiensten naar eisch te schetsen, aan meer bevoegden overlaten; 't welk ik te eerder doe, omdat ik mij vleijen durf, dat 's mans behuwdzoon, ons geëerd medelid, de Heer AB UTRECHT DRESSELHUIS, die taak veel waardiger en vollediger zal volbrengen, dan ik mij in staat zou kunnen stellen zulks te doen.

[Levensbericht van Adriaan van der Hoop Jr.]

Nog niet tot de volle helft van den leeftijd des laatstgenoemden was die van een ander medelid gevorderd, wiens verlies de Maatschappij, op den 4 November des vorigen jaars, te betreuren had. Ik bedoel den, als dichter vooral, met lof bekenden Heer ADRIAAN VAN DER HOOP *Junior*, die op den gemelden dag, in den ouderdom van ruim 39 jaren, te Rotterdam uit het leven scheidde. Hij werd te dier stede, op den 2^{den} van Zomermaand des jaars 1802, uit deftige ouderen geboren. Tot den koophandel opgeleid, genoot hij wel de voordeelen eener beschaafde, maar niet eener, in den eigenlijken zin, geletterde opvoeding. De laatste intusschen zou met zijnen natuurlijken en reeds vroeg zich openbarenden aanleg voor wetenschap en kunst beter zijn overeengekomen, en hem welligt in eenen stand geplaatst hebben, waarin hij, met meer roem voor zich zelve en grooter nut voor anderen, dan in den handelstand, werkzaam had kunnen zijn. Het grootste deel van zijnen tijd wijdde hij dan ook aan de beoefening van letteren, kunsten en wetenschappen. De Engelsche, Fransche en Hoogduitsche talen, met de letterkunde dier volken, was hij volkomen meester, en ook in het Latijn, door eigene oefening, zoo verre bedreven, dat hij de schrijvers en met name de dichters in die taal zonder moeite verstaan kon. Van eene geleerde beoefening zijner moedertaal maakte hij veel

werks; of hij echter haren rijkdom zoo zeer in zijne magt had, en daarvan zoo gelukkig wist gebruik te maken, als zijn bekwame lijkredenaar, de Heer DE MEYER ons verzekert, is, naar mijn oordeel, niet boven allen twijfel verheven. Althans heb ik meermalen in zijne dichtstukken woordkoppelingen aangetroffen, die ik meen, dat met den aard en de regelen onzer moedertaal kwalijk bestaanbaar zijn. Waarschijnlijk heeft het voorbeeld van BILDERDIJK, die, in het smeden van nieuwe woorden, zich mede groote vrijheden veroorlooft, hem daartoe opgewekt; doch (om niet te zeggen, dat deze zelfs hierin somwijlen billijke stof tot berisping gegeven heeft) waar is, in vroegeren of lateren tijd, de dichter te noemen, die zich eene zoo volkomene heerschappij over de taal, als BILDERDIJK, wist te verwerven?

Hoezeer VAN DER HOOP schier geene schoone kunst geheel onbeoefend liet, was echter de dichtkunst het meest geliefde voorwerp van zijne oefeningen. Talrijk zijn de voortbrengselen van zijnen vruchtbaren geest, welke allen op te noemen, veel min te beoordeelen, buiten mijn bestek ligt. In 't algemeen zij gezegd, dat, hoezeer hij, in den vollen zin des woords, dichter mag heeten, en vele zijner kunstgewrochten daarvan de onmiskenbare blijken dragen, hij echter, naar mijn oordeel, voor zijnen roem bij tijdgenooten en vooral bij de nako-

melingschap beter gezorgd zou hebben, indien hij sommige zijner dichtstukken nooit in het licht gezonden, en aan de meeste, vóór de uitgave, meer de beschavende hand gelegd en vele dartele loten door het snoeimes had weggenomen. Gelijk de vrij algemeene vooringenomenheid met eigene voortbrengselen voor het eerste tot verschooning strekt, zoo vindt het laatste geene geringe verontschuldiging in het gezag van achtbare mannen, die, de kunstgenootschappen der vorige eeuw met den smaadnaam van likkersveem bestempelende, maar al te veel den waan verspreid hebben, als of de eerste uitgietingen van het dichterlijk vernuft, door eene latere zuivering, hare frischheid en kracht grootelijks verliezen moesten. Hierbij kwam het vuur en de levendigheid van geest, de afkeerigheid van alle belemmerende banden, onzen VAN DER HOOP in eene mate eigen, welke hem wel eens buiten het regte spoor voerde, en aan de waarschuwend stem der bedaarde rede te weinig gehoor deed geven. Doch gedachtig aan de algemeene zwakheid der menschelijke natuur en vooral aan eigene onvolmaaktheid, wil ik liever aan het vele goede en loffelijke, dat in VAN DER HOOP, in meer dan één opzigt en bijzonder als dichter, uitblonk, opregtelijk hulde doen, en hem onder de handhavers en uitbreiders van den roem der vaderlandsche taal- en letterkunde, voor welke hij met vurige geestdrift beziel was, eene

wel verdiende plaats toekennen. Met regt derhalve betreuren wij, met zijne Rotterdamsche kunstvrienden en den welsprekenden tolk hunner gewaarwordingen, zijn vroegtijdig afsterven, als een wezenlijk verlies zoo voor deze Maatschappij, als voor de Nederlandsche letteren in 't gemeen, en keuren hem de eer ten volle waardig, welke hem, kort vóór zijn overlijken, in zijne benoeming tot Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw te beurt viel*.

[Levensbericht van C.L.G.J. baron van Keerberg van Kessel]

Van een' geheel verschillenden aard, en met de werkzaamheden dezer Maatschappij minder verwant, zijn de verdiensten van het geëerde medelid, waarvan zij, op den 30 der laatstgenoemde Slagtmaand, door den dood verstoken werd. Op dien dag namelijk overleed, binnen 's Gravenhage, in ruim drieënzeventig-jarigen ouderdom, de Heer Mr. C.L.G.J. Baron VAN KEVERBERG VAN KESSEL, Staatsraad in gewone dienst van Z.M. den Koning der Nederlanden. Hij was op den 13 van Lentemaand des jaars 1768 in België geboren, en genoot, van vroeg af en met het beste gevolg, de voordeelen eener beschaafde en geletterde opvoeding, bijzonder ingerigt, om

* Zie verder de *Gedachtenisrede aan den Nederlandschen dichter A. VAN DER HOOP Junr.* door G. DE MEYER, en den *Konst- en Letterbode* voor 1841, II D. n°. 49, bl. 336 en 337.

hem met zulke kundigheden toe te rusten, als hem de staatkundige loopbaan met lof konden doen intreden. Hij was daarin ook, in verscheidene aanzienlijke betrekkingen, op eene roemwaardige wijze werkzaam. In den jare 1809, ten tijde van het Fransche Keizerrijk, bekleedde hij de waardigheid van Onder-prefect te Kleef, en verwierf zich, door zijnen ijver tot leniging der rampen, door eene toen plaats gehad hebbende overstroming veroorzaakt, grooten lof. Napoleon erkende zijne verdiensten, door hem het ridderteeken van het Legioen van Eer te schenken. Na de vestiging van het Koninkrijk der Nederlanden, heeft hij achtereenvolgens, als Gouverneur van Antwerpen en Oost-Vlaanderen, het Vaderland en den Koning trouw gediend. De laatste waardigheid, door hem bekleed, was die van gewoon lid van den Raad van State, in welke betrekking hij, zoo lang zijne krachten zulks gedoogden, met ijver en kunde werkzaam is geweest. Zijne vrij talrijke schriften getuigen van zijne bedrevenheid in verschillende takken der Staatshuishoudkunde, in het Staatsregt, in de geschiedenis der middeleeuwen en die van lateren tijd. Redenen voorwaar, over genoegzaam, om hem, in den jare 1820, het lidmaatschap dezer Maatschappij aan te bieden, welke in hem een harer sieradeu mist. Onze geëerbiedigde Koning bragt insgelijks aan zijner verdiensten hulde, door hem tot Kommandeur der

Orde van den Nederlandschen Leeuw te benoemen*.

[Levensbericht van Pieter Weiland]

De 26ste der eerste maand van het loopende jaar bragt der Maatschappij het lang gevreesde verlies aan van haar oudste lid, den Heer PIETER WEILAND, sedert het jaar 1789 aan haar verbonden, en den eenigen overgeblevenen der leden, die, vóór hare herleving, na een' langen stilstand, in den jare 1803, tot dezelve behoorden. Hij mogt den zeldzamen ouderdom van ruim 87 jaren bereiken, als zijnde op den 5 van Slagtmaand des jaars 1754 te Amsterdam geboren. Zijne moeder begaf zich, na het overlijden van haren echtgenoot, wiens vaderlijk toezigt onze WEILAND, reeds in zijne vroegste jeugd, moest missen, naar Kampen en niet lang daarna naar Gouda, waar haar veel belovende zoon zijn eerste onderwijs genoot, en op de bloeiende Latijnsche School, den kundigen DOZY tot bestuurder hebbende, tot het Academisch onderwijs werd voorbereid. Tot het genot daarvan in staat gekeurd, vertrok hij naar de Hoogeschool te Leiden, om aldaar tot Predikant bij het Hervormde Kerkgenoot-

* Zie het berigt omtrent onzen Staatsman, in het *Handelsblad* van den 3^{den} December 1841. Van zijne schriften verdient vooral melding: *du Royaume des Pays-Bas, sous le rapport de son origine, son développement et de sa crise actuelle; suivi de pièces justificatives*; T.I. 2 livrr. et T.III. (pièces justif.) La Haye 1834. 8vo.

schap te worden opgeleid, waartoe hij met de ondersteuning in het toenmalige Staten-collegie, waaruit vele voortreffelijke mannen, ten nutte van Kerk en Staat, zijn voortgekomen, begunstigd werd. Hier had hij het voorregt van het onderwijs der beroemde mannen, RUHNKENIUS, VALCKENAER en J.J. SCHULTENS, en in de Godgeleerdheid dat van de Hoogleeraren DE MOOR, HOLLEBEEK en GILLISSEN te mogen genieten. Doch de leerredenen, door hem tot voorbereiding voor het Proponentschap gehouden, waren, naar het oordeel zijner leermeesteren, van dien aard, dat zij met grootere stichting op den kansel der Remonstranten, dan op dien der Hervormden, konden gehoord worden. Hij vervoegde zich dan ook tot het Kerkgenootschap der eerstgenoemden, bij 't welk hij spoedig tot Proponent aangenomen, en niet lang daarna door de Gemeente van Woerden en, na een kort verblijf aldaar, door die van Utrecht tot leeraar beroepen werd. Doch de roem zijner groote kunde en ongemeene begaafdheden, als kerkelijk redenaar, was oorzaak, dat hij, na verloop van weinige jaren, door de aanzienlijkste gemeente van het Kerkgenootschap der Remonstranten, die van Rotterdam, tot Leeraar benoemd werd. In deze betrekking was hij van 1786, gedurende eene lange reeks van jaren, met veel vrucht en grooten lof werkzaam, tot dat eene merkelijke verzwakking van gezigt hem in den jare 1828

noodzaakte zijne rust te vragen; welke hem dan ook, op eene eervolle wijze en met behoud zijner jaarwedde, vergund werd. Die verzwakking van gezigt ging later tot volslagene blindheid over; welke treurige toestand, door hem met Christelijke onderwerping gedragen, niet weinig voor hem verligt en veraangenaamd werd door de liefderijke zorg zijner tweede echtgenoot, eene in jaren veel van hem verschillende nicht. Doch het gemis van een der dierbaarste zintuigen vergunde hem niet zijne letteroefeningen voort te zetten, veelmin iets ter uitgave te bewerken. Dit laatste had hij ook in geenen deele noodig, om zijn' naam met lof tot de nakomelingschap overgebracht te zien. Er zijn toch van hem verscheidene werken voorhanden, welke dien naam, duurzaam, met lof in gedachtenis zullen doen blijven. Reeds vóór meer dan vijftig jaren werd door *Teylers Godgeleerd Genootschap* eene verhandeling van hem met een' zilveren eerepenning bekroond, en in het XI Deel van deszelfs *Verhandelingen* uitgegeven, ten antwoord strekkende op de vraag: *Hoe zal men den grondregel der Protestanten, dat ieder Christen, zijns verstands magtig, gerechtigd, en naar vermogen verplicht is, om in zaken van Godsdienst voor zich zelve te oordeelen, best verklaren, en deszelfs aannemelijkheid bondigst bewijzen?* Later gaf hij een' bundel *Leerredenen* in het licht, welke

hem onder de vele welsprekende Kerkredenaars, waarop ons Vaderland roem mag dragen, geene onaanzienlijke plaats geven. Doch zijn roem bij tijdgenooten en nakomelingen is, inzonderheid, gevestigd op zijne schriften tot opheldering en uitbreiding der Nederlandsche taalkunde, welke, nevens de Vaderlandsche letterkunde, het meest geliefde voorwerp zijner oefeningen was. Gij allen, M.H.H. kent die schriften, als bestaande in een *Nederduitsch Taalkundig Woordenboek*, waarvan het eerste stuk in den jare 1799 te voorschijn kwam, voorafgegaan door eene uitvoerige en keurig gestelde *Inleiding, behelzende taalgronden, waarop het Woordenboek gebouwd is*; eene *Nederduitsche Spraakkunst*, en een *Woordenboek der Nederduitsche Synonimen* (sic), in III Deelen, op welker titel de verdienstelijke kostschoolhouder N.G. LANDRÉ als medearbeider vermeld staat, om van het mij minder bekende *Kunstwoordenboek* niet te gewagen. Door deze geschriften, en vooral door het eerstgenoemde, heeft hij krachtig medegewerkt, om de kennis en het regte gebruik onzer rijke en schoone moedertaal te bevorderen; en moge ook het *Woordenboek* nog verre afzijn, van, ten aanzien van volledigheid en andere vereischten, aan de bestaande behoefte en de vorderingen in het vak der taalkunde geheel te voldoen, aan hem en zijne lofwaardige medehelpers in dezen hoogst moeijelij-

ken arbeid, de Heeren J. VAN COVENT en G. BRUINING, die, na het overlijden van den eersten, diens plaats verving, komt nogtans de hooge eer toe, van het eerst eene zoo lang smartelijk gevoelde leemte in onze letterkunde, althans gedeeltelijk, aangevuld, en, op eene loffelijke wijze, de grondslagen gelegd te hebben tot optrekking van een gebouw, welks geheele voltooiing niet, dan door de vereenigde pogingen van vele kundige taalbeoefenaars, kan worden tot stand gebragt. Ik durf derhalve gerustelijk verzekeren, dat de nakomelingschap, al mag zij zich ook eenmaal in het bezit van een vollediger en tot de wezenlijke taalgronden nog dieper doordringend woordenboek verheugen, steeds met erkentelijkheid den man vereeren zal, die als de eerste grondlegger van een zoo wijd uitgestrekt en schier nooit geheel afgewerkt gebouw beschouwd mag worden. Zijne *Nederduitsche Spraakkunst*, door het gezag van verscheidene kundige taalbeoefenaars en, onder deze, van de beroemde Hoogleeraren A. KLUIT en M. TYDEMAN bekrachtigd, was, gelijk men weet, het gevolg van eene hem tot hare vervaardiging gedane opdracht van wijlen ons hooggeëerd medelid J.H. VANDER PALM, te dien tijde Agent van Nationale opvoeding, en werd door de Hooge Regering tot rigtsnoer voor het openbaar onderwijs der Nederduitsche taal aangewezen, waartoe zij nog heden ten dage dient. Het voegt mij

niet, en zou hier ook ongepast zijn, in eene beoordeeling der waarde van deze *Spraakkunst* te treden, veelmin te onderzoeken, in hoe verre de *Hollandsche Maatschappij van fraaije Kunsten en Wetenschappen* gegronde redenen had, om, voor weinige jaren, als prijsvraag voor te stellen, het inleveren eener Nederduitsche spraakkunst, aan den tegenwoordigen staat der taalkunde beantwoordende, als waardoor zij openlijk verklaarde, noch het werk van WEILAND, noch de later uitgegevene *Spraakleer* van BILDERDIJK daarvoor te houden. Van het laatstgenoemde, het *Woordenboek*, namelijk, *der Nederduitsche Synonimen*, door wijlen ons geacht medelid, in gemeenschap met den Heer LANDRÉ, uitgegeven, en door alle hoogschatters onzer moedertaal, als een hoogst welkom geschenk, ontvangen, is het te minder gepast hier opzettelijk te spreken, omdat het onzeker is, hoe veel en welk deel de Heer WEILAND aan dien arbeid had. Ten besluite zij nog gemeld, dat onze laatst afgetreden geëerbiedigde Koning hem een vereerend bewijs van hoogschatting gaf, door hem, in den jare 1815, den post van Hoogleeraar der Nederlandsche Letterkunde bij de toen herstelde Utrechtsche Hoogeschool te doen aanbieden; welk vereerend aanbod hij, als op zijnen toen reeds meer dan zestigjarigen leeftijd huiverig zijnde eene nieuwe loopbaan in te treden, beleefdelyk meende van de hand te moeten

wijzen. Vroeger had reeds Koning LODEWIJK aan zijne verdiensten hulde gedaan, door hem tot lid der tweede klasse van het door hem ingestelde Nederlandsche Instituut te benoemen.

[Levensbericht van Hermannus Proper]

In weinig minder gevorderden leeftijd overleed, op den 3 van Sprokkelmaand dezes jaars, een ander achtenswaardig lid dezer Maatschappij en bijzonder van hare maandelijksche vergadering, de Heer HERMANNUS PROPER namelijk, rustend Leeraar der Hervormde Gemeente te Leiden, en sedert 1814 aan de Maatschappij verbonden. Hij was den 3 van Hooimaand des jaars 1755 geboren, en had tot vader den Weleerwaarden Heer JAN PROPER, Predikant bij de Hervormden te Vorigten op de Veluwe. Het onderwijs in de Latijnsche en Grieksche taal genoot hij op de Latijnsche School te Zwol; waarbij nog het bijzonder onderwijs, vooral in de historie, kwam van den Hoogleeraar ENS, toen te dier stede wonende; een onderwijs, waaraan hij steeds met dankbaar genoeg terug dacht, en die bijzondere liefde voor de beoefening der geschiedkunde te danken had, welke hem tot het laatste van zijn leven bijbleef. Op het voortreffelijkst voorbereid, bezocht hij de Geldersche Hoogeschool te Harderwijk, waar hij, door zijne vorderingen en loffelijk gedrag, de genegenheid van alle zijne Leermeesteren won, en bovenal de gunsteling was van den beroemden Hoogleeraar in de Godgeleerdheid

SCHACHT, die door zijnen dankbaren leerling steeds geprezen werd, als een man van uitgebreide geleerdheid, vrijheid van onderzoek, echte liberaliteit en practischen geest.

Op zijn vierentwintigste jaar aanvaardde hij het predikambt, 't welk hem gebeuren mogt, ruim vierenvijftig jaren, met lof te bekleeden, eerst te Dalen in Drenthe, vervolgens te Vollenhove, en te Hien en Doodewaard, van waar hij te vergeefs naar Amsterdam* beroepen werd, daarna te Leiderdorp en eindelijk, na een slechts halfjarig verblijf ter laatstgenoemde plaats, te Leiden, waar hij, van Herfstmaand des jaars 1797 tot het begin van 1833, en dus ruim vijfendertig jaren achtereen, een der ijverigste en meest geachte Leeraren was. Gevormd in eenen tijd, toen de predikwijze nog, op verre na, de hoogte van volkomenheid niet bereikt had, waarop zij in onze dagen staat, wist PROPER, geheel doordrongen van den geest van zijn' voortreffelijken Leermeester SCHACHT, zich de daarin gemaakte vorderingen uitnemend ten nutte te maken, en tevens voordeel te trekken van 't geen la-

* En naar Harderwijk. Er bestaat eene *Verzameling van stukken betreffende de improbatie der beroeping van H. Proper, Pred. te Hien en Doodewaard tot Pred. te Harderwijk*, Hard. (Apr. 1796). 8vo. Het schijnt dat deze improbatie enkel aan de staatkundige onrust dier tijden toe te schrijven was.

tere tijd tot beter verstand en gezondere uitlegging van den Bijbel heeft opgeleverd. Even verre vervreemd van steile gehechtheid aan voorvaderlijke kerkleer, als van die dwaze zucht naar nieuwhed, die zich gelukkig slechts zeldzaam in ons vaderland, doch des te meer in het naburige Dultschland geopenbaard heeft en nog heden openbaart, hield hij, met de meeste Nederlandsche Godgeleerden, den gulden middelweg, en volgde, in de voordragt der Godsdienstige waarheden, de uitspraken van den Bijbel en bijzonder van het Nieuwe Verbond, zoo als hij meende die, volgens de regelen eener gezonde uitlegkunde, te moeten opvatten. Het geloof in Christus, als den Verlosser en Zaligmaker van zondaren, als den eenigen, bij wien rust voor onze ziel en blijde hoop voor de toekomst te vinden is, was hem boven alles dierbaar. Dat geloof, zich door de betrachting van al, wat rein, loffelijk en Gode welbehagelijk is, maar vooral door liefde openbarende, zocht hij bij zijne hoorders telkens op te wekken, en meer en meer levendig en werkzaam te doen worden. In de waarneming der verdere pligten van zijn ambt, als Leeraar en Herder der Gemeente, was hij, zoo zeer als iemand, ijverig en getrouw, en zocht bovenal, door een' godvruchtigen levenswandel, te stichten en tot navolging aan te sporen. In 't bijzonder leverde hij een beminnelijk en eerbiedwaardig voorbeeld van nederigheid,

zachtmoedigheid en Christelijke liefde. In gaven van uiterlijke welsprekendheid moest hij voor velen onderdoen; doch weinigen waren er, die hem in heldere, geregelde en tevens beschaafde voordragt der godsdienstige waarheden, maar vooral in gemoedelijken ernst, evenaarden, veelmin overtroffen. Van daar dat zijne leerredenen steeds vlijtige hoorders vonden bij dezulken, die niet enkel, of althans voornamelijk (gelijk thans, helaas! maar al te veel het geval is) tot streeling en bevrediging van hunnen kunstsmaak, de godsdienstige bijeenkomsten bezoeken. Bewijzen van hetgeen ik tot lof van zijnen kanselarbeid gezegd heb, zijn voorhanden in twee door hem uitgegevene Leerredenen, de eerste op *Leidens ramp* in den jare 1807, en gedrukt in den *Bundel van Leerredenen*, door verschillende kerkredenenaren te dier gelegenheid gehouden, de tweede *tot gedachtenisviering van zijne vijftigjarige Evangeliedienst*, in den jare 1828 uitgesproken en afzonderlijk in het licht gegeven, welke ik niet schroom, nevens die van mijnen hooggeachten vriend, wijlen den Dortschen Kerkleeraar VAN KOOTEN, voor een model van dergelijke gelegenhedsleerredenen te verklaren. Na die feestviering volhardde hij, als zich door God met de noodige krachten daartoe gesterkt gevoelende, nog ruim vier jaren in de Evangeliedienst, tot hij, met het begin van 1833, aan den bij hem ontstanen wensch ter

bekoming van eene eervolle rust voldaan zag. Sedert bragt hij nog ruim 8 jaren, in het genot eener vrij goede gezondheid, tot vreugde en nut der zijnen en stichting van allen door, tot hij eindelijk, op den 3 van Sprokkelmaand dezes jaars, in den gezegenden ouderdom van 86 jaren en zeven maanden, kalm en zacht uit het leven scheidde, om naar die hoogere en zaliger gewesten over te gaan, voor welker inwoning hij anderen, en vooral zich zelven, steeds had zoeken voor te bereiden. - Buiten de twee Leerredenen, boven vermeld, liet hij geene schriftelijke gedenkteekenen van zijne kunde en werkzaamheid achter. Zijn naam moge dan niet op de lijst der beroemde Godgeleerden of welsprekende Kerkredenaars van Nederland voor de nakomelingschap staan opgeteekend, die naam, durven wij vertrouwen, is in het boek der hemelen opgeschreven, waar hem, in den grooten dag der toekomst van onzen Heer, Zaligmaker, en door God verordineerden Regter, Jezus Christus, het heerlijk loon verbeidt, aan deszelfs getrouwe dienaren in de eeuwigheid toegezegd.

[Levensbericht van Jan Willem de Crane]

Op den 31 Maart verloor de Maatschappij een van hare oudste en verdienstelijkste leden, Mr. JAN WILLEM DE CRANE, rustend Hoogleeraar te Franeker, en sedert het jaar 1806 aan haar verbonden. Op den 11 van Grasmaand des jaars 1758 te Hoorn geboren, mogt hij den hoogen ouderdom van nage-

noeg 84 jaren bereiken, en genoot het zeldzaam voorregt van, tot kort vóór zijn overlijden, nog ten nutte der letteren werkzaam te kunnen zijn. Op het voetspoor van zijn vader, die met lof het Rectoraat der Latijnsche Scholen bekleedde, gaf hij zich aan de beoefening der Grieksche en Latijnsche Letterkunde met de daaraan verwante wetenschappen over, en maakte daarin zoo groote vorderingen, dat hij niet slechts tot Rector der Latijnsche Scholen, welken post hij, met name, te Dokkum bekleedde, als om strijd verlangd werd, maar reeds in den jare 1788 tot Hoogleeraar in de Welsprekendheid (vroeger, gelijk men weet, de gewone benaming der Latijnsche Letterkunde) en Geschiedenis aan de Hoogeschool te Franeker benoemd werd. Hij vervulde die betrekking met lof tot het jaar 1811, toen die Hoogeschool, ten gevolge der Fransche overheersching, vernietigd werd. Na de gezegende herstelling van ons volksbestaan, werd het ongelijk, der oudste Hoogeschool van Nederland na de Leidsche en door vele uitstekende mannen verheerlijkt, aangedaan, althans in zoo verre hersteld, dat een Athenaeum op 's Rijks kosten te Franeker gevestigd werd. Nu hervatte DE CRANE, die het genoemde ongelijk niet het minst en als ware hij een geboren Vries betreurd had, met lust en ijver zijne vroegere werkzaamheden, en zette die voort tot het jaar 1828, toen hem eene eervolle rust

verleend werd. Hij bleef echter de belangen van het Athenaeum nog altijd, naar vermogen, bevorderen, en was ook in andere betrekkingen, met name ook, ten einde toe, als Raad der stad, voor Franeker, met al de belangstelling van een' inboorling, nuttig werkzaam. - Voorts was het vak der oudheid- en geschiedkunde, en bijzonder dat van de letterkundige geschiedenis, het meest geliefkoosd voorwerp zijner oefeningen. Getuigen hiervan zijn (om van geene andere stukken te gewagen) zijne keurig bewerkte Latijnsche verhandelingen over Prins JOAN MAURITS *van Nassau*, en over de geslachten der JUNIUSSEN en VOSSIUSSEN, in het rijk der letteren met den grootsten roem bekend. Het Vriesche Genootschap inzonderheid, tot welks oprigters hij behoorde, vond in hem, ten einde toe, een' zijner ijverigste medewerkers, en is hem menige belangrijke bijdrage tot opheldering der Vriesche Geschiedenis en Oudheden verschuldigd. Zoo groot zelfs was, ook nog in zijn laatste levensjaar, zijn lust en kracht om te arbeiden, dat, naauwelijks een half jaar vóór zijn overlijden, eene *Letter- en Geschiedkundige verzameling van eenige biographische Bijdragen en Berigten* te voorschijn kwam, welke, als het laatste geschenk van den waardigen grijsaard, aan zijne talrijke vereerders dubbel dierbaar moet zijn. In mijne oogen althans heeft het eene hooge waarde, daar ik het voorregt

gehad heb, hem sedert vele jaren te kennen, of, 't geen hetzelfde zegt, genegenheid en hoogachting voor hem te koesteren; gewaarwordingen, die reeds bij mij werden opgewekt, gedurende mijn verblijf te Dokkum in de jaren 1796 en 1797, waar hij vroeger Rector was geweest, en ik zijnen lof door de beschaafde en kundigste ingezetenen meermalen heb hooren verkondigen. Opperuimd van aard en doorgaans eene goede gezondheid genietende, van alle norschheid en trotschheid afkeerig, was hij de vreugde van den gezelligen kring, waarin hij verkeerde, en bij jongen en ouden, geletterden en ongeletterden, even zeer bemind en geacht. Van nature mededeelzaam en hulpvaardig, werd hij door niemand, dien hij in staat was eenige dienst te bewijzen, wanneer deze zulks waardig scheen, daartoe ooit te vergeefs aangezocht. Geen wonder dus, dat zijn overlijden, hoezeer in hoogen ouderdom, nog door velen, en inzonderheid door zijne ambtgenooten en Franekers burgerij, hartelijk betreurd wordt, en zijn naam bij allen, die hem kenden, steeds in zegenend aandenken zal blijven, terwijl dezelve in de jaarboeken der Nederlandsche geleerdheid met lof zal prijken. Ten slotte zij nog gemeld, dat, buiten onze Maatschappij, vele letterkundige Genootschappen in ons Vaderland hem gaarne onder hunne leden aannamen, en ook onze geëerbiedigde Koning, door hem het Ridderteeken

der Orde van den Nederlandschen Leeuw te schenken, aan zijne verdiensten eene regtmatige hulde bragt.

[Levensbericht van Joannes Albertus Streso]

Ik had gehoopt hier mijne inleidende aanspraak te mogen eindigen. Doch, helaas! op den 7 dezer loopende maand kwam de leedmare tot mij van het overlijden van een mede hoog bejaard, en zeer achtenswaardig lid dezer Maatschappij, den Wel Eerwaarden Heer JOANNES ALBERTUS STRESO, die op den 5 dezer, in den ouderdom van ruim 75 jaren, uit het leven scheidde. Eigene kennis, vooral in de laatste jaren, aan hem verkregen en de met voorkomende bereidvaardigheid aan mij medegedeelde nadere inlichtingen van een' zijner oudste en meest vertrouwde vrienden, ons eerbiedwaardig medelid W. BROES, stellen mij in staat, om over onzen verstorvenen medebroeder u eenig meer volledig berigt te geven, waartoe ik vertrouw, dat gij mij gaarne, nog voor eenige oogenblikken, uwe aandacht zult willen leenen. Zijnen vader, die Kapitein was in 's Lands dienst, reeds in zijne kindschheid verloren hebbende, genoot onze STRESO zijne opvoeding ten huize van zijnen neef van denzelfden naam, geacht Predikant bij de Hervormde Gemeente te Leiden. De Hoogescholen van Harderwijk en Leiden werden, na genoegzame voorbereiding, door hem bezocht, ten einde zich tot de waardige vervulling van het Predikambt, in zijn geslacht als 't ware erfelijk,

te vormen. Na met ongemeenen lof volbragte studiën, aanvaardde hij dat ambt, in den jare 1790, eerst te Noordwijk aan Zee, daarna te Loenen, te Zaltbommel, en eindelijk te Kampen, waar een staat van aanhoudende ziekelijkheid hem, reeds voor 15 jaren, noodzaakte zijn ontslag te nemen, terwijl kieschheid hem, ofschoon niet rijk zijnde, terughield tevens pensioen te vragen. Sedert bragt hij zijne dagen, in kalme rust, op een buitenverblijf in de nabijheid van Arnhem door, doch 't welk hij na den dood zijner geliefde gade, in Hooimaand van het vorige jaar, met wie hij vele jaren achtereen in eenen kinderloozen, doch voor 't overige hoogst gelukkigen echt geleefd had, als na haar overlijden deszelfs bekoorlijkheden voor hem missende, verliet. Allen, die, binnen Arnhem, Godsdienst, letteren en wetenschappen beminden, of die, met gelijke liefde bezielde, dat lustoord van Nederland bezochten, stelden er eer en genoegen in, om den waardigen rustenden leeraar op zijne landhoeve te gaan zien, en werden door hem met gulle vriendelijkheid ontvangen; en niemand scheidde van hem, zonder van zijn leerzaam onderhoud nut getrokken, en door zijn bescheiden en innemend voorkomen zijne genegenheid en hoogachting voor hem versterkt te hebben gevoeld, gelijk ik, op grond van herhaalde ondervinding, kan verzekeren. Met volle overtuiging, maak ik dan ook de woor-

den van zijnen boven genoemden vriend gedurende vijf en vijftig jaren, tot de mijne, wanneer hij mij omtrent zijnen verstorvenen vriend het volgende schrijft. 'Van zijne deugden mogen de achting en liefde getuigen, welke hij overal vond in zijnen kring. Hij vond en verdiende die door zijne algemeene welwillendheid, en zijne hartelijke verkleefdheid aan zijne vrienden, door zijn aangenaam verkeer en gulle gastvrijheid, door zijne opregtheid, cordaatheid en bescheidenheid, door zijne nederigheid bij eene niet geringe mate van kennis en wetenschap.' Dat hem door den Heer BROES, met regt, eene groote mate van kennis en wetenschap wordt toegeschreven, daarvan leveren overvloedige bewijzen onderscheidene door hem uitgegevene schriften, voornamelijk de kerkelijke en vaderlandsche geschiedenis en oudheidkunde betreffende, met name *Iets over de vier eerste Christen-eeuwen; Konstantijn de groote en Karel de groote; verhandeling over de levenswijze en gewoonten der Nederlanderen, van de vroegste tijden af, tot aan het einde der zestiende eeuw*, door Teylers tweede Genootschap met een gouden eerepenning bekroond, en in het XIX Deel van deszelfs *Verhandelingen* gedrukt. Een geschrift, tot de Hervormingseeuw betrekkelijk en bijzonder den verschillend beoordeelden, doch altijd hoogst merkwaardigen MAURITS *van Saxen* rakende, dat, vol-

gens verzekering van den Heer BROES, nagenoeg in gereedheid was, wenschen wij hartelijk, dat voor de geleerde wereld niet verloren moge gaan. In het Staatkundige en Godsdienstige was zijne denkwijze steeds wijselijk gematigd; en het Protestantendom met ijver voorstaande, schreef hij tevens een hoogst innemend *Vredewoord* aan de Roomsch-Katholijken. Nog dienstdoend leeraar zijnde, maakte hij veel werk van het onderwijs der jeugd in de godsdienstige waarheden, zoo als blijkt uit een bij uitnemendheid wel ingerigt leerboek, voor een paar jaren te Schoonhoven in het licht gegeven. Van zijne begaafdheid als Christelijk redenaar zijn geene proeven in druk voorhanden; doch ik mag, op gezag van den meermalen aangevoerden allezins bevoegden getuige, verzekeren, dat zijne leerredenen, die hij doorgaans, geheel en tot de woorden toe, in zijn hoofd plagt op te stellen, steeds met groot genoegen gehoord werden, zoo om haren voortreffelijken en regt Christelijken inhoud, als om hare treffende uitvoering, waartoe iets zeer bewegends in zijne stemleiding bovenal medewerkte.

Na het bijgebragte zult gij mij gewisselijk, M.H.H., met volle overtuiging toestemmen, dat de Maatschappij, tot welker leden de Heer STRESO sedert het jaar 1821 behoorde, billijke redenen heeft om het verlies te betreuren van eenen man, die, als geleerde, mensch en Christen, tot hare

sieraden geteld mogt worden. Misgunnen wij intusschen den waardigen man, die in het laatste jaar van zijn leven, ten gevolge eener ongeneeslijke borstkwaal, niet zelden door hevige benaauwdheden gefolterd werd, den gewenschten overgang niet tot die hoogere en zaliger gewesten, waar hij, na eene scheiding van nog geen vol jaar, met eene geliefde gade en andere dierbare betrekkingen, die hem vooruitgingen, voor eeuwig vereenigd is! Zijne nagedachtenis intusschen blijve, als die van een' regtvaardigen, bij ons in zegening!

Dit zelfde worde eens, bij ons afscheid van deze wereld, naar verdienste, van een' iegelijk onzer gezegd! Met dezen wensch, den besten, dien ik voor u en mij zelven weet uit te boezemen, besluit ik deze mijne openingsrede.

De Vergadering bedankt den Voorzitter voor deze Aanspraak, en verzoekt dat dezelve, als naar gewoonte, in de Handelingen van dezen dag moge gedrukt worden. - Hierna overgegaan wordende tot de behandeling der onderscheidene punten in den Brief van beschrijving vermeld, leest de Secretaris, Mr. J. T. BODEL NIJENHUIS het navolgend Verslag van het verhandelde op de openbare en bijzondere Vergaderingen der Maatschappij gedurende dit afgelopen jaar:

I.

MIJNE HEEREN, ZEER GEËERDE MEDELEDEN!

Gelieft thans, M.M.H.H., het verslag van uwen Secretaris over de maandelijksche werkzaamheden van dit 76ste genootschappelijk jaar, met uwe gewone toegevendheid aan te hooren. Het heeft allezins aanspraak op dezelve: en begint met zich, als van zelf, aan de Rede des Voorzitters aan te sluiten door, na zijne loffelijke vermelding der overledene Leden, te spreken over onze Candidaten tot het Lidmaatschap. Gijl. herinnert U, van het vorig jaar, de te vroegtijdige plaatsing hunner namen in onze nieuwspapieren (*Handd.* 1841. bl. 65 en 81.) Wij hebben dus besloten, gelijk elders mede gebruikelijk is, de lijst der Candidaten niet meer in de Brieven van Beschrijving te doen drukken, maar, afzonderlijk, onder de hier tegenwoordige Leden rond te deelen, gelijk bereids geschied is. Er is ook bepaald geworden, dat voortaan deze Candidaten onder drieërlei rubrieken zouden voorkomen, die van *inlandsche*, van *zoodanige welke de overzeesche bezittingen bewonen*, en van *buitenlandsche*, met de bevoegdheid om deze of gene klasse telken jare al of niet aan te vullen.

Alle de Leden, in de Algemeene Vergadering des

vorigen jaars benoemd, ook de buitenlandsche, hebben, voor zoo ver ze door afstand van plaats niet verhinderd werden, verklaard het Lidmaatschap met genoegen aan te nemen. Van de vergunning om in onze Maandelijksche Vergaderingen Leidsche Leden te verkiezen hebben wij, bescheidenlijk hoopen wij, gebruik gemaakt, door de benoeming der HH. Mr. H.C. HUYSER en B.W. WTTEWAALL. Een enkel Leidsch Lid heeft dit jaar, na meer dan 20jarig Lidmaatschap, voor hetzelfde bedankt.

De naauwkeurige Nota van ons medelid BERGMAN over eenige veranderingen in de wijze van stemming ter onzer voorbereidende Vergadering van April (zie *Handd.* 1841. bl. 64), is door de Commissie, daartoe benoemd, overwogen; doch haar rapport van 4 Februarij j. l. strekte, om, bij billijke waardering van des voorstellers ijver, de zaak voor als nog te laten zoo als in de laatste jaren gebruikelijk was, uit aanmerking van nog grooter bezwaren, waartoe de voorgestelde verandering zou kunnen leiden.

Van de Leden ga ik over tot de Werken.

Van de moeite om Prijsverhandelingen te beoordeelen en een praeadvies alhier uit te brengen, zijn wij dit jaar ontheven, wijl er geene zijn ingekomen. In plaats van bekroonde stukken, hebben de

leden een stuk der *Werken* erlangd (het V Dl. 2 St.), gevuld met oude taalkundige stukken, toegelicht door onze Medeleden, L.P.H.C. V.D. BERGH, M. SIEGENBEEK en ISAK VAN HARDERWIJK; terwijl wij langzamerhand stof vergaderen voor het VI Deel, en zulks niet minder aan uwe fiksche pennen, M.M.H.H., aanbevelen.

In onze *zeven* Maandelijksche Vergaderingen zijn de gewone Voorlezingen vrij geregeld gehouden. De Hoogl. SIEGENBEEK las, in November, een, sedert gedrukt, verslag van de vermeerderde, tweede uitgave des eersten deels van het werk des Heeren GROEN, *Archives de la maison d'Orange Nassau*, en in Februarij, een tweede stuk of *nader onderzoek over de oorzaken der verbittering van Prins Maurits tegen Uitenbogaert* (zie over het 1^e, de *Handd.* 1839. bl. 51); de Hoogl. TYDEMAN, in November, enkele onuitgegevene Nederduitsche en Latijnsche brieven van den Leidschen Pensionaris R. HOGERBEETS, en, ter zelfder Vergadering, las UW D.V. Dienaar, de Spreker, *eenige aanmerkingen op des Hoogleeraars ANNAEUS YPEIJ gezegden in zijne Geschied. der Nederl. tale* (I. 546, 47) *omtrent eenige letterkundige Genootschappen te Leiden, Utrecht en Hoorn, in de 2de helft der 18de Eeuw, en derzelver werking op elkander.* De Hoogleeraar PEERLKAMP onderhield ons in December over *de verdiensten*

van Huig de Groot, als Latijnsch Geschiedschrijver, voor zoo verre zulks uit zijne Jaarboeken (Annales) en Geschiedenissen (Historiae) der Nederlanden blijktbaar is.

De Hoogleeraar KIST zorgde in Maart voor eene spreekbeurt, door ons een Nederduitsch HS. der XIII Eeuw, vroeger afkomstig van ons medelid TROSS te Hamm, voor te dragen, zijnde 't *fragment eener berijmde zamenspraak tusschen Schalck en Clerck*, gevolgd door eenige *spreuken of spreekwoordelijke gezegden*, en besloten door den *aanvang* van een *gedicht*, geheten: *Van neghen den besten*; het een en ander was begeleid door eene inleiding en taalkundige aantekeningen van een' jeugdig' beoefenaar onzer Letterkunde aan onze Hoogeschool, vroeger reeds door uitgegeven taalkundige opstellen gunstig bekend, - en waarop ik moet terugkomen. De laatste voorlezing had plaats in het eind van April, toen het den Secretaris vergund was, om in eene buitengewone Vergadering mede te deelen de uit den pen van ons medelid W. EEKHOFF gevloeide *Bijzonderheden over de jeugd en eerste verstandelijke ontwikkeling van E.A. Borger*, sedert in het licht gegeven.

Behalve deze hadden wij ook het genoeg en weder ééne *Openbare Vergadering* te houden, in de maand Januarij, waarin de Heer C.G. WITHUIJS, van Voorburg, zijn uitvoerig Dichtstuk voordroeg, *de*

slag van Sempach getiteld, hetgeen de zeldzame verdiensten heeft van schilderachtig, en desniettemin geschiedkundig getrouw te wezen.

Onze voor te stellen Prijsvragen moesten dit jaar uit de beide vereenigde vakken van *Dichtkunst* en *Welsprekendheid* gekozen worden. De Commissie daartoe, bestaande uit de HH. PEERLKAMP, GEEL, KIST, VAN OORDT en TER HAAR heeft, op verzoek van leden der algemeene Vergadering, in 1841 gedaan, de eer eene *ruime* keuze ter uwer beslissing voor te dragen (zie onzen Beschrijvingsbrief).

De Commissie tegen de Taalverbastering (zie *Handd.* 1841. bl. 57) benoemd, is vergaderd geweest, en heeft, bij monde des Voorzitters, in de buitengewone Vergadering van 22 April rapport uitgebragt, dat de Heer Voorzitter begonnen heeft, volgens de letters des alfabet, eenige woorden op te teekenen, welke als strijdig met ons taalgebruik konden beschouwd worden; dat eenige Leden der Commissie Z. Hooggel. hierin hebben bijgestaan, en dat deze aanmerkingen (voorloopig de letters A, B en D bevattende), onder de Commissie ter aanvulling rondgingen. De rapporteur hoopte hiermede verder voort te gaan. Meerdere stemmen hebben zich, tot ons genoeg, in den laatsten tijd tegen dit misbruik verheven, waaronder wij ook klanken buiten onze Maatschappij vermeenden te hooren.

De Commissie voor Oudheid- en Geschiedkunde (zie *Handd.* 1841, bl. 63, 64) is, in de October-Vergadering van eene tijdelijke in eene permanente veranderd en heeft tot drie malen toe zich in dezen winter vereenigd. Zij vermeende voorts, tot bevordering van medewerking met hare bedoelingen op andere plaatsen buiten Leiden, zich elders *Correspondenten* te moeten kiezen uit de inlandsche Leden onzer Maatschappij. Een aantal van 34 werd daartoe uit een gros, waarop een dubbeldtal gebragt was, benoemd, zijnde, in alfabetische orde der plaatsen, de HH. Mr. H. BEYERMAN, Mr. J. BOSSCHA, D. GROEBE en Mr. W.J.C. VAN HASSELT te *Amsterdam*; I.A. NYHOFF te *Arnhem*; J.S. MAGNIN en Mr. J. PAN te *Assen*; J.H. VAN BOLHUIS te *Breda*; G.D.J. SCHOTEL te *Chaam*; P.C. MOLHUIJSEN te *Deventer*; S.H. VAN DER NOORDAA te *Dordrecht*; Mr. J.W. DE CRANE te *Franeker* (bereids overleden); C.G. BOONZAJER te *Gorinchem*; Mr. L.P.H.C. V.D. BERGH, H. Baron COLLOT D'ESCURY, Mr. G. GROEN VAN PRINSTERER, J.W. HOLTROP, Jkhr. Mr. J.C. DE JONGE, Mr. C.F. VAN MAANEN, Jkhr. F.A. VAN RAPPARD en J. Baron VERSTOLK VAN SOELEN te 's *Gravenhage*; Mr. H.O. FEITH en G.J. MEYER te *Groningen*; A. DE VRIES te *Haarlem*; W. EEKHOFF te *Leeuwarden*; Mr. S. DE WIND te *Middelburg*; G.H.M. DELPRAT te *Rotterdam*; Mr. J. ACKERSDIJK,

Jkhr. Mr. H.M.A.J. VAN ASCH VAN WIJCK en J.J. DODT *van Flensburg te Utrecht*; J. AB UTRECHT DRESSELHUIS te *Wolfaartsdijk*; G. VAN ORDEN en S. BLAUPOT TEN CATE te *Zaandam*; Mr. J. VAN DOORNINCK te *Zwolle*. De meesten hunner deze oproeping beantwoord hebbende, en wel in een' gunstigen zin, mogt het der Commissie gebeuren, van een paar Heeren, DE WIND en BOONZAJER, kleinere*, van éénen, Mr. L.P.H.C. V.D. BERGH, grootere bijdragen te erlangen, van enkele zeer degelijke toezeggingen (waaronder van den Heere MAGNIN, Archivarius van Drenthe, en van den Heere DODT, van Utrecht). De Commissie heeft reeds over de grootere bijdrage, die van den Heere VAN DEN BERGH, - bevattende drie brieven over de inneming van Loevestein door Herman de Ruijter in 1570; en acht dergelijke, over den togt van Grave Lodewijk van Nassau naar Groningen en de Ommelanden in 1568, allen geput uit het Stads-Archief te Nijmegen, voorzien met korte aanteekeningen en eene geschiedkundige inleiding - gunstig rapport uitgebragt in de maandelijksche Vergadering van 3 December, strekkende tot opneming in de Werken.

* Onder de kleinere bijdragen was eene gissing van den Heere DE WIND over den naam des Kronijkschrijvers dien wij *Handd.* 1841, bl. 60 in de noot vermeld hadden.

Verdere stappen waren door de Commissie aangewend om nader bekend te worden met hetgeen voor hare bedoelingen op verschillende plaatsen van Nederland mogt voorhanden zijn, zoo in de stedelijke Archiven, als in de openlijke Bibliotheken in sommige steden onzes lands: doch daar deze pogingen, buiten ons toedoen, haar volledig beslag nog niet bereikt hadden, zou de Commissie hierop nader terugkomen; en ook wij vleijen ons, bij eene volgende gelegenheid hierover meer te kunnen mededeelen.

Aan de zorg van de leden der Bibliotheeks-Commissie was in November l. l. opgedragen, rapport te doen over een Latijnsch HDS. der 17de Eeuw, van zekeren *Joannes Postius*, te Keulen, bevattende gemengde aantekeningen, en bezeten door ons Medelid JANSSEN: of er namelijk in 't zelve iets gevonden werd dienstig voor onze Werken. In December daaraanvolgende werd hierop een min gunstig rapport uitgebragt, doch den eigenaar voor zijn aanbod dank gezegd.

In de maand Maart werd de kopij van het Oud Nederduitsch HDS., gelezen door Prof. KIST (waarvan zie boven, bl. 43), als ook de bijgevoegde inleiding en aantekeningen, mede aan eene Commissie toevertrouwd, bestaande uit de HH. SIEGENBEEK, SCHRANT, BERGMAN, JANSSEN en VAN HARDERWIJK, ter beoordeeling van hare meerdere

of mindere geschiktheid voor de Werken der Maatschappij; welke Commissie in de buitengewone Vergadering van den 22^{en} April, bij monde van eerstgenoemden rapport uitbragt, dat het opnemen daarvan in onze Werken niet ongepast geoordeeld en den opsteller onze dank gebragt werd: edoch met bijvoeging van eenige taalkundige aanmerkingen, door ieder der Leden er bijgevoegd en met weglating der uitvoerige inleiding. Het nader redigeren daarvan werd ten slotte aan de Hoogleeraren SIEGENBEEK en KIST opgedragen: welke nadere Commissie almede haar werk thans volbragt heeft.

Mij rest niets meer, dan de eenige Commissie te vermelden, die, behalve de opgenoemde, dit jaar is werkzaam geweest, die namelijk over het gedenkteeken ter eere van onzen J.H. V.D. PALM, uitgelokt door een' onzer oudste Medeleden, den Wel Eerw. A. DE VRIES (*Handd.* 1841. bl. 80). Doch hiervan is een afzonderlijk beschrijvingspunt gemaakt, hetwelk zoo straks aan Ul. oordeel zal onderworpen worden.

II.

Dezelfde Spreker vervolgt aldus:

MIJNE HEEREN, ZEER GEËERDE MEDELEDEN!

De levensomstandigheden van de Boekerij eens Genootschaps gedurende een jaar tijds, telkens weder voor Ul. open te leggen, heeft, uit zijnen aard veel eentoonigs. Dat leven is zoo stil, loopt zoo kalm voort, dat het, in een zoo beweegvollen tijd, als die, welke wij beleven, schier geheel vergeten wordt, en wij, waar wij geroepen worden, Ul. op de bewijzen van leven opmerkzaam te maken, naauwlijks eenige afwisseling in ons tafereel vermogen aan te brengen.

Niet dat er doodslaap of verkwijning was: verre van daar, hoopen we; want de financieële bron (onze jaarlijksche toelage) vloeide als te voren; ons personeel bleef hetzelfde, want het, op 18 Junij 1841, aftredend Lid, TYDEMAN, werd dadelijk weder ingekozen; en wij voelden ons zelfs opgewekt tot meerdere werkzaamheid.

Wilt gij er iets van hooren? Het is de Catalogus der HDSS., welke door uwe Commissie, vooral door ons Medelid BERGMAN, in de laatste maanden is afgewerkt en alhier ter tafel is. Die der HDSS., zeg ik: want deze alleen is afgedrukt.

Edoch wij hebben ze nog niet rondgezonden: dit wacht nog tot het voltooijen van dien der gedrukte werken.

Het zou ons kwalijk voegen over dit afgeloopene gedeelte onzer taak uit te weiden. Echter moeten wij in 't midden brengen dat, bij veel naauwer druk dan die van d. j. 1829, en bij weglating der proeven van 't geen sedert dien tijd uit dezelve het licht zag, deze een vierde meer aan blzz. bevat; en er over den inhoud van velen door onzen ambtgenoot BERGMAN, vrij wat aantekeningen gemaakt of de vroegere uitgebreid zijn, welke tot waardering en onderlinge vergelijking der verschillende HDSS. dienen. Wij hebben tot het laatst oogenblik ingelascht wat wij erlangden. - De lijst der *gedrukte* werken, - het uitvoeriger deel - moet nu volgen. Doch het verheugt ons, dezelve in druk nog niet te hebben aangevangen, dewijl wij, nu 14 dagen geleden, voor onze vakken van algemeene, vergelijkende en Noord-Europeesche taalkunde, waarin zoo zeldzaam iets volledigs in openbaren verkoop voorkomt, een aantal van meer dan *honderd* werken verkregen hebben uit de Boekerij van (naar wij meenen) een nog levend grondig beoefenaar der taalstudie, die zijn naam verborgen houdt; eene veiling die den 30^{en} der vorige maand in 's Gravenhage plaats had. - Zeer enkele *aankopen* deden wij van nieuwe taalkundige Duitsche werken,

maar vooral ook van oudere stukken: als MSS. stukken van en over P.A. V.D. WERFF enz., eene verzameling Keuren van Leijden en van Rhijnland, waaronder geschrevene; en uit den boedel van een ijverig verzamelaar te dezer stede, in 't verlopen najaar, niet minder dan 58 Psalmberijmingen en een 20tal oude drukken. - Doch wij hebben in denzelfden herfst nog meer, en op goedkooper wijze, dan het zoo even vermelde, mogen erlangen. Herroept onder uwe aandacht, wat in den *Konst- en Letterbode* des vorigen jaars, n°. 44 en 48, gemeld is omtrent het Geschenk van eene Verzameling van oude en nieuwe Nederduitsche Tooneelspelen, van de vroegste tijden af voortlopende tot op het oogenblik onzer tijdelijke inlijving in het Fransche Keizerrijk. Het bevat alle de vakken van tooneelmatigen arbeid, zoo Treur- als Blij-, Zang-, Zede-, Burgerlijke Spelen, en wat dies meer zij; zoo in in prosa als in dichtmaat uitgegeven; zoo wel die zonder, als die met naam des schrijvers verschenen; velen ook onder eene zinspreuk, die hunnen naam of die van het Kunstgenootschap bevat. Ze beginnen met de oudste Kamerspelen der *Rederijkers*, waarvan zeer velen uit de 16^e Eeuw dagteekenen, en welke alleen een aantal van meer dan 60 boekdeelen, meest in 4° en klein 8°, van den jare 1539 af tot in de 18^e Eeuw toe, uitmaken. Het geschenk ging verzeld van een' *geschrevenen* volledigen

alphabetischen Catalogus, zelve 162 bladz. in folio groot, en welke ons de geheele verzameling oppervlakkig op 4000 stuks doet berekenen. Dezelve is nog te merkwaardiger, door sommige oude stukken van Belgischen oorsprong, welke zeer zeldzaam bij ons te lande voorkomen; door eenige *geschreven* stukken van Nederlandsche dichters, bij de gedrukte ingebonden; door eenige letterkundige aantekeningen; door ingevoegde platen en portretten, ettelijke bijgevoegde teekeningen, en dergelijke meer. Gij zoudt nu gaarne wenschen te weten door wien ons deze schat geworden is. Doch de belanglooze gever, welke onder onze leden schuilt, heeft, door eene buitengewoone - te groote - bescheidenheid gedreven, ons verboden zijn' naam te vermelden.

Onze verdere geschenken wil ik U slechts even opnoemen. Van staatkundige of letterkundige *besturen*, in ons Vaderland: de *Annales Academiarum*, de programmata der Zeeuwsche en Utrechtsche Letterkundige Maatschappijen; van de Commissie voor het Monument, aan onzen REMBRANDT op te rigten, hare Circulaire; van het Deensche Oudheidkundig Genootschap te Coppenhagen, deszelfs jaarlijksche Handelingen. - Ook *vreemde* personen begiftigden ons, als twee Belgen, de HH. LANSSENS uit *Westvlaanderen* en NOLET DE BRAUWERE VAN STEELANT van *Leuven*, twee Duitschers, Dr. J. ZACHER uit *Silezië* en de Heer G. RATHGE-BER, Bibliotheeks-Secretaris des Hertogs van *Saxen-Gotha*. Deze laatste vooral, zond drie verschillende werken over de letterkundige geschiedenis der Nederlandsche Bouw-, Beeldhouw-, Schilder- en Graveerkunst, en van onze Penningkunde; geschriften, die bij ons het onderwerp van een opzettelijk onderzoek door eene Commissie hebben uitgemaakt, welker rapport door tijdsgebrek nog niet op onze Maandelijksche Vergadering kon worden medegedeeld: doch wij vonden zijne geschriften zoo belangrijk, dat gij 's mans naam straks op de lijst onzer Candidaten zult aantreffen. Een beleefde uitvoerige Latijnsche brief, hoofdzakelijk inhoudende de redenen, waarom de schrijver bij voorkeur *deze* schriften bewerkt en ons aangeboden had, tevens veelzins uitweidende in den lof der Nederlandsche Natie en van haren vroegtijdigen kunstsmaak - begeleidde dit geschenk, en werd door onzen geëerden Voorzitter bij missive in dezelfde taal beantwoord. In de Vergadering van 5 November en 3 December l. l. hoorden wij de voorlezing van het een en ander aan. Doch ik keer terug van deze uitweiding.

De *inlanders*, doch buiten onze Maatschappij, welke ons iets gaven, waren: de Predikanten BORSIUS en SWALUE uit *Zeeland* (die gij onder onze Candidaten bespeuren zult), de HH. Mrs. J. DIRKS, J. DE WAL en J. TAK, van *Leeuwarden*, *Winschoten* en *Middelburg*; de Med. Doctoren A. v.D. BOON van *Zaandam* en A. MAAS van *Schiedam*; de Hr. JACOB uit 's *Hage* en G. DE MEIJER uit *Rotterdam*.

Onder onze leden waren er niet weinige, die ons met geschenken van anderen of zeldzame en oude werken begiftigden; als de volgende, in alphabetische orde gerangschikt: Mr. L.P.H.C. v.D. BERGH, Ds. N. BERKHOUT van *Leijden* en Ds. J. BERKHOUT van *Zaandijk*; Baron F. VON BODDIEN te *Aurich* en C.G. BOONZAJER te *Gorinchem* (de laatste, geschrevene satyriek verzen van het eind der vorige Eeuw), Ds. AB UTRECHT DRESSELHUIS te *Wolfaartsdijk*; Mr. J.P. DE FREMERY te 's *Gravezande*; Dr. J.J. DE GELDER alhier, Ds. J.H. HALBERTSMA (vier MSS. tooneelspelen, ter aanvulling onzer groote verzameling), de HH.J. VAN LEEUWEN te *Leeuwarden*; Burgemeester VAN ORDEN te *Zaandam*; de Hoogl. WEIJERS alhier en

de Hr. WILLEMS te *Gent*; - waarbij de leden uwer Bibliotheeks-commissie een dertigtal grootere of kleinere stukken voegden.

Ook van onze *Leden* kwamen dit jaar vruchten hunner pen in het licht. Niet, dat allen ons deze geschriften zonden. Er waren er wel, die door zwaarwigtiger zorg overladen, het toezenden vergaten: doch die om ons dachten, en dan nog bij den wil de daad voegden, waren de navolgende, 54 in getal; waaronder zes buitenlanders, die al-

len, op één na (den Rijsselschen Archivarius LE GLAY), Belgen zijn. De HH. VAN DER AA en HELDRING (gezamenlijk) (3 stukken), Jkhr. VAN ASCH VAN WIJCK, Prof. V. ASSEN (2 st.), Mr. A.J.J. BAKE, Ds. N. BEETS, de HH. HELVETIUS VAN DEN BERGH en Mr. L.PH.C. V.D. BERGH, Dr. BERGMAN, Ds. BLAUPOTTEN CATE, Jkhr. BLOMMAERT, uw dienaar de Spreker, A. CLAVAREAU, Mr. DA COSTA (2 stuk.), Ds. AB UTRECHT DRESSELHUIS, W. EEKHOFF, Baron DE GEER, Dr. J.J. DE GELDER, A. LE GLAY, GOETHALS (2 stuk.), Mr. GROEN VAN PRINSTERER (4 stuk.), Ds. TER HAAR, Ds. HALBERTSMA (2 stuk.), Mr. A. VAN HALMAEL, J. VAN HARDERWIJK RZ., Jkhr. Mr. DE HAAN HETTEMA (2 stuk.), Prof. DES AMORIE VAN DER HOEVEN, de Heer J. DE JAGER (2 stuk.), Dr. JANSSEN, Dr. W.J.A. JONCKBLOET (4 stuk.), de Hgll. KIST en ROYAARDS gezamenlijk, Mr. KOENEN, de Hr. G.V. ENST KONING, Prof. LAUTS (2 stuk.), J.V. LEEUWEN, Prof. P.V. LIMBURG BROUWER (2 stuk.), Dr. H.J. NASSAU, Prof. J. NIEUWENHUIS, de Archivarius NYHOFF (2 stuk.), de HH. VAN OUWERKERK DE VRIES en P. DE RAADT, Prof. ROYAARDS (2 stuk.), Ds. VAN SENDEN, de Hgll. C.P. SERRURE en M. SIEGENBEEK (3 stuk.), Mr. A.F. SIFFLÉ, Dr. SNELLAERT (4 stuk.), Prof. VAN SWINDEREN, Ds. K. SYBRANDI, Prof. TYDEMAN (2 stuk.), Prof. VREEDE, Ds. A. DE VRIES,

de Hr. J.F. WILLEMS (2 stukk.) en Mr. S. DE WIND. Verwacht de titels zelve hunner geschriften in dit jaar op onzen nieuwen Catalogus, dien wij U, eer wij weder zamenkomen, hoopen ter hand te kunnen stellen.

III.

Het verkiezen van een onderwerp uit de klasse der Dichtkunst en Welsprekendheid, ter prijsuitschrijving dit jaar aan de orde zijnde, is uit ieder vak, bij meerderheid van stemmen ééne prijsvraag uitgeschreven, namelijk *voor de Dichtkunst* de derde:

Een Dichtstuk, het eiland *Java*.

En *voor de Welsprekendheid* de vijfde:

Is de zoogenaamde Romantische schrijftrant geschikt voor het Hollandsch karakter?

Waarbij, op voorstel van den Hoogleeraar TYDEMAN en bij inroeping van art. 70 der Wetten, mede gevoegd wordt de zevende:

Als proeve van levensbeschrijving: eene *biographie* van PETRUS CUNAEUS (geboren 1586, gestorven 1638).

Men verlangt, behalve geschiedkundige naauwkeurigheid, eene proeve van stijl, welke den echten Levensbeschrijver ken merkt*.

* De andere voorgestelde vragen waren: Voor de *Dichtkunst*:

I. Welken invloed moet het gezond verstand hebben op den dichterlijken stijl?

Men wenscht dit vooral ook opgehelderd te zien door voorbeelden uit Nederlandsche Dichters.

II. Eene vergelijking van GÖTHE en BILDERDIJK.

IV. Welke zijn de oorzaken van het verval der Dramatische Poëzy, voornamelijk van het hooge Treurspel, in ons Vaderland?

Voor de *Welsprekendheid*:

VI. Sommigen beweren dat de Welsprekendheid eene *deugd* is; anderen dat zij eene *kunst* is; vernietigen deze twee stellingen de eene de andere, of zijn zij vereenigbaar?

De termijn van inzending is bepaald op den laatsten December des jaars 1843* .

- * De nog loopende Prijsvragen van het vorige jaar, wier termijn den laatsten December dezes jaars 1842 zal verstreken zijn, en waaraan bij dezen herinnerd wordt, luiden als volgt:
- I. Welke zijn de vereischen van eene goede en volledige Spraakkunst der Nederlandsche taal? en in hoeverre kunnen ééne of meerdere der voorhanden zijnde Spraakkunsten geacht worden daaraan te voldoen?
- Uit de klasse der Dichtkunst en Welsprekendheid, hare in den jare 1841 andermaal uitgeschrevene Prijsvragen:
- II. Eene oordeelkundige geschiedenis van het Nederlandsche Blij- en Kluchtspel.
- III. Welken voor- of nadeeligen invloed heeft de beoefening van vreemde, zoo oudere als nieuwere Letterkunde, op de vorming van den Nederlandschen Prosastijl gehad?

IV.

Tot beoordeelaars der Verhandelingen, die, ter beantwoording van de uitgeschreven Prijsvragen, vóór den eersten Januarij des jaars 1844 zullen ingekomen zijn, worden benoemd:

Voor de Dichtkunst: de HH. Mr. J. DE VRIES, P. HOFMAN PEERLKAMP, J. GEEL, A. DOYER T.Z., N.C. KIST.

En uit die der Welsprekendheid: de HH.A. DE VRIES, Mr. D.J. VAN LENNEP, Mr. C.J. VAN ASSEN, A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN, J.F. van OORDT, J. WZ.

V.

Ten gevolge van het voorstel van den Wel Eerw. Zeer Gel. Heer A. DE VRIES, op de vorige Algemeene Vergadering gedaan, omtrent het oprigten van een blijvend gedenkteeken ter eere van wijlen het Medelid der Maatschappij, den Hoogleeraar J.H. V.D. PALM, (zie *Handd.* 1841. bl. 80.) wordt gelezen bij monde van den Hoogleeraar V.D. BOON MESCH, een uitvoerig rapport van de, in dezen, in de Maandelijksche Vergadering benoemde Commissie (zie hetzelfde hier achter); waarna dit rapport, punt voor punt, in omvraag gebragt, en even zoo na discussie goedgekeurd wordt. En voor zoo verre betreft het opschrift op het gedenkteeken te plaatsen, wordt aan de Latijnsche taal bij meer-

derheid de voorkeur gegeven, doch tot zulk opschrift alleen gekozen de naam des overledenen, met de vermelding van tijd en plaats van geboorte en overlijden; waarna aan de Commissie voor de talrijke, dus verre door haar verrigte, werkzaamheden dank betuigd wordt, en hetgeen verder in dezen te volbrengen is aan haar wordt opgedragen: terwijl des anderen daags, in de Resumtie-Vergadering, ter verligting van deze hare werkzaamheden, aan haar worden toegevoegd de Secretaris en de Penningmeester der Maatschappij.

VI.

Tot Leden der Maatschappij zijn gekozen:

De *inlandsche* Heeren: C.A. ABBING, Ph. Th. Mag., Litt. Hum. Dr. en Rector der Lat. Scholen te Hoorn; J. BORSIUS, Th. Dr. en Predikant der Hervormde Gemeente te Middelburg; Mr. U.A. EVERTSZ, President van de Arrondissements Regtbank te Heerenveen, tijdelijk Voorzitter van het Provinciaal Friesch Genootschap voor Geschied-, Oudheid- en Taalkunde; Dr. C. GUYOT, te Groningen, Bestuurder van het Instituut voor Doofstommen, aldaar; Mr. R.T. GUYOT, te Groningen, Medebestuurder derzelfde inrigting; J.P. HEIJE, Med. Dr. te Amsterdam; N. VAN DER MONDE, Boekdrukker te Utrecht; F.J. DOMELA NIEUWENHUIS, Th. Dr. en Predikant bij de Evangelisch Luthersche Gemeente

te Utrecht; Mr. C. STAR NUMAN, Hoogleeraar in de Faculteit der Regtsgeleerdheid aan de Hoogeschool te Groningen; A.D. SCHINKEL, Boekdrukker te 's Gravenhage; E.B. SWALUE, Th. Dr. en Predikant der Hervormde Gemeente te Goes.

Voorts de *buitenlandsche* Heeren: FR. DIEZ, Hoogleeraar te Bonn; Dr. K.E. FÖRSTEMANN, Bibliothecaris te Halle, Secretaris van het *Thüringisch Sächsisches Verein*, aldaar; MORITZ HAUPT, te Leipzig; KARL LACHMANN, te Berlijn; FINN MAGNUSEN, te Copenhagen, Vice-President der Kon. Deensche Maatschappij van Noordsche Oudheidkunde; H.F. MASSMANN, Hoogleeraar te Munchen; F.W. VON MAUVILLON, gepension. Kolonel te Cleve; GEORG RATHGEBER, Secretaris der Hertoglijke Bibliotheek en van het Muntkabinet te Gotha; Dr. KARL Freyherr VON RICHTHOFEN, te Berlijn

VII.

Aan de Maandelijksche Vergadering wordt, naar oud gebruik, voor den tijd van een jaar, vrijheid verleend tot het kiezen van leden, binnen Leiden wonende.

VIII.

Bij het opnemen der Rekening van den Penningmeester, blijkt, dat de Ontvangst gedurende het afgelopen jaar (daaronder begrepen het saldo der vorige rekening), bedragen had de Som van

f 3961,87½; de Uitgave, de Som van *f* 1775,66½; en er dus een saldo overbleef van *f* 2186,21: wordende voorts de Rekening goedgekeurd en volgens de Wet geteekend.

IX.

De Toelage voor het jaar 1841, wordt, bij voortduring bepaald op *f* 5,25.

X.

Tot Voorzitter der Maatschappij gedurende het volgende jaar, blijft aangesteld de Hoogleeraar SIEGENBEEK; tot Secretaris, Mr. J.T. BODEL NYENHUIS; tot Secretaris voor de Briefwisseling, Mr. J.G. LA LAU, en het opzicht over de uitgave blijft opgedragen aan de Hoogleeraren SIEGENBEEK en TYDEMAN.

XI.

De bepaling van het getal en den tijd der openbare Vergaderingen en de benoeming der Leden, die in dezelve Voorlezingen zullen doen, is overgelaten aan de Maandelijksche Vergadering.

Eindelijk heeft de Vergadering besloten, de Leden bij voortduring te verzoeken en op te wek-

ken, om de vruchten hunner letteroefeningen in de vakken tot deze Maatschappij behorende, aan haar te willen mededeelen, ten einde of voor de Werken der Maatschappij, of bij de Vergaderingen, 't zij openbare, 't zij bijzondere, te kunnen strekken.

(geteekend)

M. SIEGENBEEK,

Voorzitter.

Rapport. (zie bladz. 58).

Op de Jaarlijksche Vergadering van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, gehouden den 17 Junij 1841, heeft het oudste van de tegenwoordig zijnde leden, de Wel Eerw. Zeer Gel. Heer ABR. DE VRIES het voorstel gedaan, dat de Maatschappij uit haren boezem een bewijs van hare hooge vereering van den overleden Hoogleeraar VAN DER PALM mogt doen uitgaan, bestaande in een blijvend gedenkteeken ter zijner eere. Dit voorstel werd met algemeene goedkeuring en toejuiching aangenomen, terwijl de bijzondere wijzigingen daarvan aan de maandelijksche Vergadering werden overgelaten, om hieromtrent rapport uit te brengen aan de algemeene Vergadering van dit jaar. De maandelijksche Vergadering heeft ingevolge dit Besluit eene Commissie benoemd, bestaande uit de Heeren M. SIEGENBEEK, P. HOFMAN PEERLKAMP, C.J. VAN ASSEN, L.J.F. JANSSEN en A.H. VAN DER BOON MESCH, ten einde deze belangrijke zaak te behandelen en een plan te beramen tot de uitvoering van bovengenoemd besluit. Deze Commissie is gereed, de uitkomsten van hare overwegingen aan het oordeel van hare geëerde medeleden te onderwerpen; doch zij mag vooraf niet ontveinzen, dat zij schroomvallig die moeilijke taak op zich genomen heeft, daar het hier eene openbare hulde aan den eenigen VAN DER PALM, zoowel als de eer der Maatschappij, gold; en zij zoude haar gaarne aan andere Leden hebben overge-

dragen, indien met dezen arbeid niet het onschatbaar genoeg ware verbonden geweest, om telkens gemeenschappelijk de grootheid, de gaven, eenvoudigheid, beminnelijkheid en nederigheid van den ontslapene te overdenken.

Aan de edele bedoeling der Maatschappij kan op zeer verschillende wijzen worden voldaan; doch de geest en bewoordingen van het voorstel wijzen duidelijk op de vervaardiging van een gedenkstuk uit het gebied der *Kunsten*. Van deze komt hier, naar het oordeel der Commissie, de *beeldhouwkunst* het meeste in aanmerking; en zij vermeent, dat de oprigting van een groot en hecht gedenkstuk het meeste met den geest der Maatschappij en de waardigheid van VAN DER PALM in overeenstemming is, en men alzoo in dit geval kleinere voorwerpen, als een' gedenkpenning, medaillon, of iets dergelijks, moet buiten sluiten.

Dewijl nu de aard en inrigting van zoodanig gedenkteeken afhangen van de plaats, waar het zal worden opgericht, zoo behoorde deze vooraf te worden bepaald. Het zal voorzeker geen betoog behoeven, dat *Leiden* hier bovenal in aanmerking komt: de plaats waar VAN DER PALM uitblonk en die hem dierbaar was; en dat noch een open plein, noch een gebouw aan Wetenschappen of Kunsten toegewijd, maar de *St. Pieterskerk* hiervoor het geschiktste te achten is: het gebouw waarin hij gedurende zoo vele jaren als kanselredenaar de scharen zijner hoorders boeide, opgetogen hield en stichtte, en waar de gedenkteeken van andere groote mannen, en onder deze dat van zijnen vriend KEMPER, staan opgericht.

Na deze beginselen te hebben aangenomen, mogt de Commissie overgaan tot de keuze van de soort van gedenkteeken. De voornaamste voorwerpen uit het gebied der Kunst, die bij de Commissie in overweging kwamen, waren: 1) een uitvoerig *Epithema* of *Katafalk* met beeldwerk en opschrift;

2) een *Standbeeld* op een voetstuk, van een opschrift voorzien; 3) eene *Gedachtenis-plaat* of *Gedenksteen* en 4) een *Borstbeeld* op een voetstuk met opschrift.

De Commissie kan niet ontveinzen, dat tegen de keuze van 1, 2 en 3 gewigtige bezwaren bestaan. Voor de oprigting toch van een uitvoerig *Epithema* zoude eene zeer groote somme gelds worden vereischt; en al ware dit bezwaar uit den weg geruimd, dan zoude zij daarvoor geene geschikte plaats kunnen aanwijzen, en bovendien de aanmerking bezwaarlijk ontgaan, dat het gedenkteeken niet strookte met de zoo geheel eigenaardige eenvoudigheid en bescheidenheid van VAN DER PALM. Een standbeeld kan de Commissie om dezelfde en nog andere redenen, van niet minder teederen aard, niet aanbevelen; en eene gedachtenisplaat mag de Commissie aan deze Vergadering niet voorstellen, aangezien deze niet genoegzaam met de waardigheid van VAN DER PALM, noch met die der Maatschappij zoude overeenkomen. Voor vele middelmatige personen zijn dergelijke gedenkstenen opgericht, en de nagedachtenis van VAN DER PALM verdient ook in dit opzigt eene andere en grootere hulde.

Deze verschillende bedenkingen vervallen, naar het oordeel der Commissie, bij de keuze van n° 4; namelijk een *borstbeeld* op een voetstuk, van een opschrift voorzien; indien vorm, karakter en plaatsing in overeenstemming zijn met den man, wiens nagedachtenis men ook op deze wijze tot de nakomelingschap wil overbrengen. Wanneer men zich nu tot een zoodanig borstbeeld bepaalt, kunnen er vooral drie soorten in aanmerking komen: namelijk een *gekleed borstbeeld*; een *naakt borstbeeld*, dat rond is afgesneden, en een *naakt borstbeeld*, *vierkant afgesneden in den vorm eener Herme*. Tegen een *gekleed borstbeeld* kunnen vele bedenkingen, uit den aard en de vereichten der kunst ontleend, gemaakt worden. De hedendaagsche kleeding, de toga en an-

dere in dit geval noodzakelijke versierselen benadeelen de eenvoudigheid. Een *naakt en rond afgesneden borstbeeld* kan de aanmerking niet ontgaan, dat het eerst op een klein, daarna op het groote voetstuk moet worden geplaatst, waardoor het geheel te zeer gemorcelleerd, zoo als men het noemt, zoude schijnen, en zoodoende den indruk van eenheid zoude verliezen. Om deze redenen heeft de Commissie gemeend zich te moeten bepalen tot een *naakt borstbeeld, vierkant afgesneden in den vorm eener Herme*; en zij is van oordeel, dat zoodanig borstbeeld, in ideale grootte bewerkt, en op een daarmede strookend voetstuk geplaatst, door kracht en eenvoudigheid tevens, de karaktertrekken des grooten mans, niet geheel onwaardig zal kunnen uitdrukken.

De Commissie is verder van gevoelen, dat de grootte van dit borstbeeld ten minste $\frac{1}{3}$ boven de gewone levensgrootte behoort te zijn; en ten einde eene voortreffelijke uitvoering te verzekeren, stelt zij voor, om dezen, in verschillende opzigten niet gemakkelijk, arbeid op te dragen aan den Heer L. ROYER te Amsterdam. Daar de Commissie zich ook verplicht achtte de Vergadering in te lichten aangaande de uitvoerbaarheid van zoodanig borstbeeld, zoo heeft zij het noodig geacht, den Heer ROYER hierover te raadplegen, en het is haar aangenaam aan de Vergadering te kunnen berigten, dat deze kunstenaar verklaard heeft in staat te zijn, om met behulp van het oorspronkelijke schilderij van den Heer HODGES en een relief-portrait, in eigendom toebehoorende aan ons geëerd medelid, den Heer Doctor VAN KAATHOVEN, die het ons voor dit gebruik beleefdelyk heeft afgestaan, een welgelijkend en VAN DER PALM niet onwaardig borstbeeld te vervaardigen.

Wat het voetstuk aanbelangt, zoo is de Commissie van oordeel, dat een vierkante vorm de verkieslijkste is, en zij acht eenen langwerpig-vierkanten cippus uit wit statuarisch

marmer doelmatig. Dit voetstuk zou, volgens haar gevoelen, moeten geplaatst worden op eene langwerpige vierkante hardsteen zerk, die voor plint dient, zoowel om de oneffenheid en mindere aanzienlijkheid van de vloersteen der kerk weg te nemen, als om het hek te dragen, dat tot afsluiting om het gedenkteeken behoort geplaatst te worden.

De Commissie heeft gemeend aan de Vergadering de beslissing te moeten overlaten, of op het gedenkteeken alleen de naam, of tevens een opschrift zal worden geplaatst, en of voor het opschrift, de Latijnsche of wel de Nederlandsche taal behoort te worden gebezigd. Mogt een opschrift, en wel in de Latijnsche taal verkozen worden, dan stelt zij het volgende voor:

J.H. VAN DER PALM.
 AMICI. ET. ADMIRATORES.
 TOTA. NEERLANDIA.
 L.M.P.
 N. ROTEROD. MDCCLXIII.
 M. LEIDAE. MDCCCXL.

Wordt de Nederlandsche taal daarvoor geschikter gerekend, dan stelt zij voor op het Gedenkteeken het volgende te plaatsen:

J.H. VAN DER PALM.
 DOOR ZIJNE LETTER- EN GODSDIENSTMINNENDE
 LANDGENOOTEN.

Doch hoe voortreffelijk het gedenkteeken ook mogt vervaardigd worden, het zoude veel van zijne gelukkige uitwerking verliezen, indien het niet op eene daarvoor volkomen geschikte plaats in de St. Pieterskerk werd nedergezet. In

het Koor der kerk kan het niet geplaatst worden, dewijl de weinige daarvoor geschikte plaatsen boven graven zijn, die niet mogen geopend of bedekt worden, of waarover H.H. Kerkvoogden geene vrije beschikking hebben. Doch de Commissie meent eene allezins geschikte plaats gevonden te hebben in de kerk zelve, in het linker Noord-pand, op eenen kleinen afstand van het hek van het koor, midden tegenover den grooten gang der kerk, alwaar een zeer geschikt licht valt, het gedenkteeken door geene omringende voorwerpen in aanzien zal verliezen, en tevens gemakkelijk zal worden opgemerkt. Het is de Commissie aangenaam hier te kunnen bijvoegen, dat de Heer ROYER, ofschoon de keuze der Commissie niet kennende, dezelfde plaats in die kerk het doelmatigst geacht heeft, en dat H.H. Kerkvoogden hunne bereidwilligheid hebben betoond, om de uitvoering van dit plan ons zoo gemakkelijk mogelijk te maken.

Verder zoude, naar het oordeel der Commissie, het gedenkteeken, gelijk als andere soortgelijke in die kerk aanwezige, moeten opgericht worden in eene ronde nis, die perpendiculair onder den toegemetselden tweeden vensterboog op de reeds aangeduide plaats gezet was. De nis zoude in het midden van zijn' half cirkelboog, van een eenvoudig versiersel zijn voorzien, bestaande in een Attisch palmet. Een en ander zou uit *stucco* vervaardigd, en de kleur der nis van binnen aschgrauw zijn.

Het ijzeren hek eindelijk zou bestaan in vierkante, regtstaande staven, die aan het boveneinde in punt-bogen uitloopen, vereenigd door eene dekljst.

De vorm, grootte en inrigting van een en ander zijn op de bij dit rapport behorende teekening van het gedenkteeken aangeduid.

De Commissie stelt voor, om de vervaardiging van het

voetstuk en de plaatsing op de hardsteenen zerk op te dragen aan den Steenhouwer TIMMERMANS alhier, en die van het ijzeren hek, aan den Smid BERTRAND.

De onkosten aan het vervaardigen en plaatsen van dit gedenkteeken verbonden, worden door de Commissie geraamd op nagenoeg *f* 4000.

Ten einde nu in deze kosten te voorzien, stelt de Commissie voor: 1) dat van wege de Maatschappij de vereerders van VAN DER PALM worden uitgenoodigd, om door geldelijke bijdragen tot oprigting van het Gedenkteeken mede te werken; 2) dat de lijsten met een geschikt opschrift aan de verschillende Leden der Maatschappij zullen worden toegezonden, ten einde deze de inschrijving zouden kunnen bevorderen; 3) dat het maximum, waarvoor men inteekeent, gesteld worde op *f* 3,00 en het minimum op *f* 1,00, ten einde de deelneming gemakkelijker en algemeener te maken; en 4) dat er door de Maatschappij eene inteekeningslijst worde aangeboden aan Z.M. WILLEM I. Graaf van Nassau, als Beschermheer der Maatschappij, aan Z.M. WILLEM II, aan Z.K.H. den Prinse van Oranje, en aan Z.K.H. Prins FREDERIK der Nederlanden, (de eerste en derde, als honoraire Leden dezer Maatschappij).

Als een geschikt hoofd voor de Inteekenings-lijsten, aan de Leden aan te bieden, stelt de Commissie het volgende voor:

‘De Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, met dankbaarheid de uitstekende diensten erkennende, door wijlen haar geëerd medelid, den Hoogleeraar J.H. VAN DER PALM, als redenaar en schrijver, tot verhooging van den luister dier Letterkunde bewezen, heeft zich opgewekt gevoeld, om ter zijner eere, in de *St. Pieterskerk* te dier stede, de hoofdplaats, waar hij vele jaren achtereen, de Christelijke Gemeente gesticht heeft, een gedenkteeken op te rigten. Doch daar zij tevens in hem niet minder den man

vereert, die door zijne schriften tot het rechte gebruik en de behoorlijke waardeering van het onschatbaar Bijbelboek en tot verspreiding van verlichte Godsdienstkennis, boven anderen, krachtig heeft medegewerkt, heeft zij gemeend de inschrijving op dat Gedenkteeken niet enkel voor hare Leden te moeten openstellen, maar alle hare letter- en godsdienstminnende Landgenooten daartoe te moeten uitnoodigen, in het vertrouwen, dat die uitnoodiging, welke bij deze door haar geschiedt, hun hoogst welkom zoude wezen. Ten einde de inschrijving gemakkelijk en daardoor ruimer te maken, heeft zij die op niet hooger dan *drie Gulden* bepaald, terwijl ook mindere bijdragen, doch niet beneden den Gulden, door haar met erkentelijkheid zullen aangenomen worden.'

De Commissie vermeent aan haren opgedragen last te hebben voldaan; en zij heeft de eer met dit rapport tevens eene tekening van het door haar ontworpen Gedenkteeken aan deze Vergadering aan te bieden.

Leiden, den 8 April 1842.

Namens de Commissie,
A.H. VAN DER BOON MESCH.